

[Handelsministeren.]

tager det, som allerede er sagt af udvalgets ærede ordfører, nemlig at det ikke er tanken med dette lovforslag, at det skal blive en skattelov, men udelukkende en adgang til at skaffe dækning for de udgifter, der er forbundet med patentvæsenet — at også partiet venstre kan føle sig beroliget med hensyn til, at der i fremtiden kun vil blive opkrævet, hvad der er nødvendigt til dette formål.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om ændring i lov om patenter.

Ændringsforslagene nr. 1 og 2, § 1, således ændret, § 2, ændringsforslag nr. 3 og § 3, således ændret,

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet udvalgsbehandling.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ophævelse af krigs- og besættelsestidens midlertidige patentlovgivning.

Ændringsforslag nr. 1, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 2, § 2, således ændret, § 3, ændringsforslag nr. 3 og § 4, således ændret,

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet udvalgsbehandling.

Den næste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til undervisningsministeren af *Henry Christensen, Damsgaard, Erik Erikson, Fanger, From, Gottschalck-Hansen, Hvidberg, Jørgen Jørgensen (Ullerup), Ole Bjørn Kraft, Axel Kristensen, Thorkil Kristensen, Poul Møller, Sønderup, Erna Sørensen, Poul Sørensen, Thestrup og Øllgaard.*

(„Vil undervisningsministeren nærmere redegøre for, hvorfor han har modsat sig at følge den i finansudvalget fremsatte opfordring til gennem egentlige lovforslag at forelægge de betydelige bevillingsandragender til udbygning af videnskabelige institutioner fremfor at skaffe sig hjemmel på tillægsbevillingsloven?“).

Ordføreren for forespørgerne (Henry Christensen): Når venstre og det konservative folkeparti har fundet det fornødent at stille den foreliggende forespørgsel til den højtærede undervisningsminister, er det, fordi der efter vor opfattelse er tale om en uhyre vigtig side af den praksis, hvorefter folketingets bevillingsmyndighed udøves. Det har altid hørt til de centrale og aldeles afgørende ting ved frie og demokratiske forfatninger, at det folkevalgte kammer, altså her i Danmark folketinget, havde en virkelig og ikke blot en formel indflydelse på og kontrol med de offentlige bevillinger. Dette har også gennem alle de tider, hvorunder vi har haft en fri forfatning, fundet udtryk i forfatningen, i øjeblikket i grundlovens § 46, der indeholder bestemmelsen om, at ingen udgift må afholdes uden hjemmel i den af folketinget vedtagne finanslov eller i en af folketinget vedtaget tillægsbevillingslov eller midlertidig bevillingslov. Dette er for så vidt en klar bestemmelse, men uanset at vi har denne klare bestemmelse, ved vi alle, at mange udgifter helt eller delvis har fundet deres første hjemmel, uden at grundlovens krav har været opfyldt, nemlig ved tilslutning fra finansudvalget i forventning om efterbevilling over tillægsbevillingsloven. Det har været en praksis og en fremgangsmåde, der har været erkendt nødvendig fra alle sider, men det har også tilsvarende været klart — eller burde i hvert fald have været det — at man så til gengæld måtte udvise den allerstørste forsigtighed med benyttelsen af denne fremgangsmåde, og at især større bevillinger, og ikke mindst da når det drejer sig om bevillinger, der planlægger eller starter nye store offentlige anlægsudgifter eller offentlige investeringer, ikke bør gennemføres ad denne vej.

Det tilfælde, der danner baggrund for forespørgslen, vedrører to bevillinger, som den højtærede undervisningsminister har søgt finansudvalgets tilslutning til. Den ene

[Henry Christensen.]

angår opførelsen af en ny institutbygning for matematik, fysik og kemi, det såkaldte H. C. Ørstedinstitut under Københavns universitet, til en anslået samlet udgift på 33,6 mill. kr. Den anden angår planerne om et nyt zoologisk centralinstitut og museum på Nørre Fælled med opførelse af et nyt laboratorium med studiesamling til en foreløbig samlet anslået udgift på 2,7 mill. kr., det første led af planerne, der med de efterfølgende led vil beløbe sig til i alt 23,6 mill. kr.

Nu er det ikke således, at der mellem den højtærede undervisningsminister og os er strid om, at det her drejer sig om områder, som melder sig med et betydeligt påtrængende behov i denne tid. Ikke mindst for den første af de to bevillinger gælder det, at det i centrum er et af de uddannelsesområder, vi alle erkender i så høj grad presser sig på, hvis vi skal løse en del af tidens problemer med teknisk uddannelse m. v. Der er altså ikke spørgsmål om en afgørende saglig strid mellem den højtærede undervisningsminister og os; der er først og fremmest spørgsmål om, hvilken fremgangsmåde der her i tinget bør anvendes over for disse meget store millionbeløb, og hvordan vi sikrer en egentlig parlamentarisk kontrol, sådan som jeg går ud fra vi er enige om der skal sikres.

Oppositionens opfattelse er for så vidt klart den, at sådanne millionanlægsudgifter ikke bør kunne startes på baggrund af en forhandling i finansudvalget med et større eller mindre flertals tilslutning i håbet om en senere efterbevilling på tillægsbevillingsloven. Her bør der være en egentlig lovhjælp, og der er mange grunde til denne opfattelse. Jeg har nævnt den afgørende grund, der ligger i forfatningens bestemmelser, men der kan nævnes yderligere en række praktiske grunde, der taler for dette synspunkt. Vi ved, at der er en række store investeringsopgaver, som presser sig på, og vi har haft anledning til at drøfte behandlingsmåden af disse nogle gange i tinget. Den højtærede undervisningsminister ved, at oppositionspartierne har lagt afgørende vægt på, at der blev mulighed for her i tinget at drøfte disse betydelige investeringsopgaver i en større sammenhæng, fordi det ikke bare er et

spørgsmål om at afgøre, om det nu er rigtigt at bevilge 33 mill. kr. til den opgave. Vi ved, at der f. eks. er et stort byggeprogram for udvidelse af læreanstalterne m. v. for en 10-årig periode, udarbejdet af sagkyndige på disse områder; men det er folketinget, der har ansvaret og afgørelsen i sidste ende for, hvilke beslutninger der konkret træffes, og vi kan ikke bare træffe dem ud fra, om vi nu har sympati for denne konkrete opgave. Vi kan kun træffe rigtige afgørelser, hvis vi kan få mulighed for en afvejning over for hinanden af de forskellige opgaver, der presser sig på i tiden, så vi kan øve indflydelse på, hvilke der skal have prioritet fremfor andre.

En sådan indflydelse er ikke mulig, hvis man kommer og beder om bevilling så til den ene opgave for sig og så til den anden for sig. Det er den egentlige praktiske grund til ønskeligheden af, at disse betydelige bevillingsandragender var blevet forelagt det høje ting gennem egentlige lovforslag. Det ville dér have været muligt som baggrund for en samlet stillingtagen til de investeringsopgaver og de programmer, der ligger her, at have ført en drøftelse.

Dertil kommer, at behandlingsmåden naturligvis bliver en ganske anden. Finansudvalget skal selvsagt beskæftige sig med bevillingerne gennem hele året. Drejer det sig om nye betydende opgaver eller betydelige ændringer i løsningen af bestående opgaver, må det være rigtigt, at det høje ting sikrer sig en mulighed for behandling mellem de medlemmer og blandt de medlemmer, også gennem en særlig udvalgsbehandling, der her i tinget er særlig kyndige, har særlige interesser og særlige forudsætninger på det pågældende område. Disse medlemmer vil jo ikke til enhver tid alle være samlet i finansudvalget, og derfor er det vigtigt, at man også giver folketinget denne mulighed for en bedre forhandlingsform.

Dertil kommer yderligere, at når vi får sagerne frem til en drøftelse i folketinget, får vi også mulighed for den offentlige drøftelse om disse ting, der — og det går jeg ud fra ministeren er enig med mig i — er af betydning for en rigtig behandlingsmetode. Det betyder igen, at offentligheden, de særligt interesserede, har et sted, hvor de

[Henry Christensen.]

naturligt kan henvende sig med deputationer o. lign., som vi kender det i en række tilfælde.

Får vi det frem, som vi har ønsket det, gennem egentlige lovforslag, betyder det endelig, at det da bliver naturligere og nødvendigere, at folketinget så ikke alene beskæftiger sig med de øjeblikkelige anlægsudgifter, men også med, hvilke virkninger det får for de årlige driftsudgifter eller for væksten i disse. Der er altså en række ting her, der taler så stærkt, at det har været afgørende for vor stillingtagen.

Den højtærede finansminister var forleden, da han fremsatte finanslovforslaget, inde på nogle betragtninger om tillægsbevillingslov kontra finanslov. Vort syn på det, som den højtærede finansminister da var inde på, er, at vi bør søge i videst muligt omfang at få de store anlægsudgifter med på finanslovforslaget. Det var jo også netop hensigten med at udskyde tidspunktet for fremsættelsen af finanslovforslaget, uden at dette dog har givet sig udslag i, at vi har fået et mindre antal poster på tillægsbevillingsloven, snarere tværtimod. Men selv om man sætter rammerne af på finansloven, er det naturligvis ikke tilstrækkeligt. Derudover må det være sådan, at de store sager får deres særlige behandling gennem de selvstændige lovforslag, som vi her har bedt om.

I finansudvalget skete der sluttelig dette, at 9 medlemmer mod 8 medlemmers protest gennemførte, at man ikke ville imødekomme vort ønske om at få disse bevillinger frem til selvstændig behandling i folketinget. Jeg tror ikke, det var rigtigt og fornuftigt. Jeg tror ikke, det kan være rigtigt netop på et tidspunkt, hvor der er strid om behandlingsmetoden i finansudvalget, at gennemføre store udgifter med 1 stemmes majoritet. Det er for så vidt i strid med grundlovens klare bestemmelse. Det lader sig meget lettere forsvare, hvor der er almindelig enighed og tilslutning fra alle partier, men her, hvor en betydelig del af det høje tings medlemmer har ønsket en selvstændig behandling, forstår vi ikke, at den højtærede undervisningsminister har afvist det.

Forud for valget havde man ofte så mange andre synspunkter. Da talte den

højtærede minister smukt om, at han og hans parti i særlig grad ville søge at medvirke til, at vi kunne få et samarbejde i det høje ting, være imødekommende over for de forskellige grupper. Men når vi så ser det i praksis, god morgen, så ser det helt anderledes ud.

Vi fik en ny forfatning i 1953, hvorved vi afskaffede landstinget. For at sikre en rimelig stilling for mindretal — mindretal, som den nuværende opposition jo væsentlig overstiger — har man givet nye regler om adgang til folkeafstemning. Der er dog gjort undtagelse for så vidt angår skatte love o. lign., altså dér, hvor staten henter pengene ind, men hvis man også går den vej, at man får startet en række af de store udgiftslove — altså hvor pengene går den modsatte vej — på forventet tillægsbevilling, undergraver man den bestemmelse, som vi måske er mest interesseret i at få styrket. Det betyder, at man nok kan have den bestemmelse stående i forfatningen, men vi andre er frataget det magtmiddel, der ligger i den, og også frataget det magtmiddel, der ligger i at kunne forlange en frist forlænget ved handlingerne. Man går bare hen i finansudvalget og siger: vil I, de 9 medlemmer, give os en tillægsbevilling, så vi kan starte dette foretagende?

Det kan ikke være rigtigt. Det er en forkert og urimelig fremgangsmåde, og jeg har heldigvis også fået støtte fra mange sider i den opfattelse, jeg her har gjort gældende. Jeg kan såmænd citere mange, der har udtalt sig på linje med min opfattelse. Jeg kan bl. a. også citere nogle udtalelser af en af de højtærede ministre, den højtærede økonomiminister, der medens han sad som menigt medlem af det høje ting, bestræbte sig for med stor flid at varetage folketingets placering og indflydelse ved lovgivning, bevillingsmyndighed o. lign.

Jeg beder om tilladelse til et citat fra en udtalelse, den højtærede økonomiminister fremkom med i Politiken den 22. juli 1953 — det var dengang det ærede medlem hr. Erik Eriksen var statsminister og vi altså havde en regering af en helt anden art end den nuværende. Den højtærede økonomiminister sagde med hensyn til problemet om, hvor grænsen for finansudvalgets myndighed går:

[Henry Christensen.]

„Problemet er, hvor grænsen går for, hvad der bør kunne afgøres i finansudvalget, og hvad der — på grund af sagens vigtighed — bør henvises til afgørelse i selve folketinget med dens offentlige forhandling som baggrund. På dette punkt må det erkendes, at regeringen ofte vil have en tilbøjelighed til at gå ud over den naturlige grænse,“

— hvilke profetiske evner! —

„fordi den finder det bekvemt at undgå fremsættelse af lovforslag med den deraf følgende offentlige diskussion. Ikke mindst den nuværende“

— det var altså den daværende —

„regering er gået vidt i så henseende, og det er mere end én gang, det har været drøftet med ministre, om ikke en sag, der er fremsendt til finansudvalget, burde henvises til fremsættelse som lovforslag i tinget.“

Den højtærede økonomiminister tilføjer:

„At grænsen her bør trækkes snævrere i den kommende tid, anser jeg for givet.“

Men det var altså ikke givet. Så blev nemlig det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard minister sammen med det daværende ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen, og så oplever vi det, vi nu her oplever. I en situation som den nuværende, hvor vi har en flertalsregering, må hensynet til folketingets muligheder spille en endnu større rolle end dengang vi havde en mindretalsregering, og hvor det måske somme tider var lettere at få en regering og ministrene i tale i finansudvalget og lignende. Jeg forudser naturligvis, at den højtærede minister vil henvide til, at her drejer det sig om noget særlig vigtigt, der i særlig grad haster. Sådan vil man altid kunne sige. Jeg håber imidlertid ikke, den højtærede minister vil sige det. Vi har jo oplevet, at også når det gælder lovforslag, kan det høje ting handle hurtigt; det har vi set i masser af tilfælde. Jeg kan bare nævne en enkelt sag: poliolovent; da gik det hurtigt, fordi det høje ting — og det må være dets skøn, der er afgørende — skønnede, at det var nødvendigt, at der blev handlet hurtigt i den pågældende sag. Jeg går ud fra, jeg håber i hvert fald, at den højtærede minister vil erkende rimeligheden i, at oppositionen, altså en meget betydelig del af medlemmerne i det høje

ting, har ønsket at få en reel mulighed for forhandling, for offentlig debat og indflydelse på udviklingen af en række af disse spørgsmål.

Jeg håber derfor, at den højtærede minister i dag vil give os tilsagn om at efterkomme vort ønske om behandling gennem egentlige lovforslag.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Jeg er glad for at få denne lejlighed til over for det høje ting nærmere at redegøre for, dels hvorfor regeringen har ment at burde søge de konkrete sager, som er baggrunden for den stillede forespørgsel, gennemført uden fremsættelse af lovforslag, dels til at fremkomme med nogle lidt mere principielle bemærkninger om dette spørgsmål.

De konkrete sager drejer sig alle om universitetsbyggeri, nemlig første led i et nyt zoologisk centralinstitut på Nørre Fælled i København, en ny institutbygning for matematik, fysik og kemi, det såkaldte H. C. Ørstedinstitut sammesteds, samt en nybygning for de kemiske institutter ved Århus universitet.

Sagen om det zoologiske centralinstitut blev fremsendt til finansudvalget så tidligt som 10. april i år. Ansøgningen gik ud på, at der som et første led i dette byggeri blev stillet en bevilling på ca. 2,7 mill. kr. til rådighed til opførelse af en laboratoriebygning med studiesamling. Som rimeligt var, blev der samtidig over for finansudvalget udførligt redegjort for byggeriets baggrund og de yderligere bygningsforanstaltninger, som ville komme på tale som led i det samlede projekt i de kommende finansår. Projektet har i øvrigt en nøje sammenhæng med forholdene i den indre by, idet zoologisk museums flytning er en forudsætning for en forbedring af de humanistiske fags pladsforhold.

I slutningen af maj var jeg til et samråd med udvalget, hvori jeg yderligere uddybede disse oplysninger; siden hørte jeg intet fra udvalget, og sagen bortfaldt med folketingets opløsning den 6. oktober.

De to andre sager er begge væsentlige led i bestræbelserne til afhjælpning af teknikermangelen. Indtil 1956 udgjorde den årlige tilgang af studerende til den matematisk-fysisk-kemiske faggruppe kun

[Undervisningsministeren.]

ca. 40-50 studenter, et tal, som allerede havde fremkaldt en betydelig mangel på fuldt uddannede videnskabsmænd og lærere inden for disse faggrupper. Den megen offentlige omtale af disse forhold, nedsættelse af teknikerkommissionen m. v. virkede som en gavnlig propaganda, og samtidig etablerede man fra sommeren 1956 en forprøveundervisning i disse fag ved Århus universitet; der havde hidtil kun været mulighed for dette studium ved Københavns universitet. Tilgangen var allerede det første år over al forventning, idet der meldte sig knap 40 studerende alene i Århus og godt 100 studerende i København. Denne tilgang har vist sig at holde — i år har der således ved de to universiteter tilsammen meldt sig ca. 170 deltagere, en tilgang som i øvrigt efter bl. a. teknikerkommissionens formening gerne skulle yderligere forøges til ca. 150 i København og 75 i Århus. Hertil kommer, at de lægevidenskabelige 1. dels studerende modtager deres undervisning i kemi på de kemiske institutter, og at allerede den forøgede tilgang til dette studium ganske har sprængt de hidtidige rammer. Alene ved Københavns universitet har der således i år meldt sig 370-380 nye lægestuderende, eller en stigning på over 20 pct.

Hele denne eksplosive udvikling inden for det matematisk-naturvidenskabelige område har allerede givet sig udslag i en række bevillinger såvel til bygningsforanstaltninger som til lærerkræfter, sager, som dels har været forelagt finansudvalget med udførlige redegørelser, dels vil fremgå af bevillingslovene for de sidste år.

De to sager, som nu var forelagt for finansudvalget, var begge ganske nødvendige og uundværlige led i denne udbygning. Deres fremkomst var endvidere finansudvalget bekendt, idet undervisningsministeriet i en skrivelse af 29. marts 1957 udførligt havde redegjort for det forventede omfang af disse byggearbejder i forbindelse med ansøgning om de fornødne detailprojekteringsbevillinger, nemlig $\frac{1}{2}$ mill. kr. til instituttet i København og 185 000 kr. til Århusinstituttet. Disse bevillinger blev stillet til rådighed ved finansudvalgets skrivelse af 10. september 1957, uden at der ved denne lejlighed blev taget forbehold fra venstres

og de konservatives side med hensyn til lovforslag i forbindelse med disse nybygninger.

Undervisningsministeriet lod omgående nedsætte byggeudvalg til at forestå projekteringen af begge de nævnte arbejder, og et meget energisk projekteringsarbejde blev iværksat med den målsætning, at det fornødne grundlag kunne foreligge så betids, at arbejderne kunne komme i gang i indeværende efterår, hvilket var en absolut nødvendighed for, at de forudsatte terminer kunne holde. Begge byggeudvalg afleverede de gennemarbejdede projekter til ministeriet i sommeren 1958, og den 3. september blev sagerne forelagt for finansudvalget, for at de så vidt muligt kunne blive behandlet inden folketingsårets slutning, således at jordarbejderne kunne iværksættes i oktober. Dette lykkedes som bekendt ikke.

En omgående løsning af de tre sager var nu — ikke mindst under hensyn til tilgangen af studerende ved efterårssemestrets begyndelse — absolut påkrævet, hvis der ikke i de kommende år skulle opstå den ganske uholdbare situation, at universiteterne ikke ville være i stand til at undervise de studerende, som meldte sig.

Det må i denne forbindelse yderligere tages i betragtning, at de store børneårge nu banker på universiteternes porte, samtidig med at den procentvise tilgang af studenter af en række grunde er fortsat stigende; jeg skal her blot nævne, at antallet af nydimitterede studenter i 1956 var ca. 3 370, i 1957 ca. 3 680 og i år ca. 4 000. I løbet af et overskueligt åremål må antallet forventes at komme helt op på ca. 6 000. De lokaler, som på forskellig måde frigøres ved de foreslåede byggearbejder, forudsættes anvendt til formål i denne forbindelse. For hele denne sammenhæng er der mere indgående redegjort i det såkaldte 10 års udvalgs betænkning, som den 1. september i år blev tilstillet finansudvalget. Vi har jo ikke på alle områder været forudseende nok, når det gjaldt de store børneårge. Der er mange forhold, der skal forberedes, og som må tage sin tid. Men nu står vi med de mange unge, der skal ind i en uddannelse. Vi har brug for dem. Derfor er der ingen tid at spille. Et par måneders forsinkelse som i efteråret kan måske betyde et års forsinkelse af byg-

[Undervisningsministeren.]

geriet, og den risiko synes jeg ikke vi skal løbe.

Jeg forelagde derfor straks i det nye folketingsår på ny de tre sager for finansudvalget med ansøgning om følgende bevillinger på forventet tillægsbevilling for indeværende finansår: det zoologiske institut 50 000 kr., H. C. Ørstedinstituttet 1 mill. kr. og kemiske institutter i Århus ½ mill. kr.

Der blev samtidig udførligt redegjort for, at man på finanslovene for de kommende finansår var sindet at søge til det zoologiske institut i alt ca. 18 mill. kr. i løbet af 5-6 år, til H. C. Ørstedinstituttet 28 mill. kr. på samme måde over 5-6 år og til de kemiske institutter i Århus knap 10 mill. kr. til 1961-62 inkl.

Ved sagerens behandling i finansudvalget gav også venstre og det konservative folkepartis medlemmer udtryk for, at de i realiteten var enige i de forelagte forslag; de markerede dette ved dels at stemme for Århusforslaget, dels ved ikke at stemme imod de to andre forslag, men blot at undlade at stemme. De to partiers repræsentanter udtalte samtidig, at deres standpunkt var motiveret med, at de af principielle grunde måtte ønske forslag som de forelagte gennemført ved lov.

Ministeriets bevæggrunde til ikke at vælge lovgivningsvejen i de konkrete tilfælde vil være fremgået af den givne redegørelse, og jeg tror ikke, nogen minister ville have blandet anderledes under de givne forhold blot for at hævde et princip; ingen ved på forhånd, hvornår vinteren sætter ind, og selv den korteste yderligere udættelse kunne få ganske uoverskuelige følger. Det er bevillinger på 50 000 kr., 1 mill. kr. og ½ mill. kr., der er tale om på tillægsbevillingsloven for indeværende finansår; hvad der derudover skal bruges, skal år efter år vedtages på finanslovene. Folketinget vil derved stadig have indseende med sagerens videre forløb, herunder have mulighed for i givet fald at gribe ind i den takt, hvori bevillingerne stilles til rådighed.

Jeg finder i denne forbindelse anledning til at understrege, at det samlede omfang af bevillingerne til egentlige statsbyggerarbejder i indeværende finansår, herunder de bevillinger, som er bevilget på forventet tillægsbevilling, ikke vil afvige væsentligt fra omfanget af de tilsvarende bevillinger i finansåret 1957-58; jeg kan i så henseende også henvide til finansministerens bemærkninger ved fremsættelsen forleden af forslaget til finansloven for det kommende finansår.

Med hensyn til selve det principielle spørgsmål er jeg ikke uenig i den betragtning, at bevillinger af en vis betydelig størrelsesorden bør søges gennemført ved lovforslag; jeg mener blot ikke, at man på forhånd kan fiksere et eller andet beløb og fastslå, at alle bevillinger over dette principielt er et lovgivningsanliggende, men at spørgsmålet i nogen grad må bero på en afvejen af forholdene i det enkelte tilfælde.

Jeg kan således nævne, at man i de seneste år har fulgt den praksis at søge helt nye statsgymnasier oprettet ved lov, medens opførelse af nye bygninger ved bestående skoler gennemføres ved finanslovbevilling. I det hele taget vil jeg mene, at selve det forhold, at der er tale om oprettelse af nye institutioner eller lignende, normalt vil pege imod lovforslag selv ved byggerier af et relativt begrænset omfang. Ved bestående institutioner kan der være tale om investeringer af et sådant omfang, eller der kan foreligge sådanne særlige forhold, at et lovforslag er en given ting; jeg kan som eksempler herpå fra undervisningsministeriets område nævne sagerne om det nye rigshospital og den polytekniske læreanstalts flytning, hvor tilslutningen i begge tilfælde er tilvejebragt ved lov. I det sidstnævnte tilfælde blev der tillige tilvejebragt en ekspropriationshjemmel, et forhold, som også kan spille ind ved afgørelsen af, om beløbet skal søges ved tillægsbevilling eller ved lov. Men bortset fra helt oplagte tilfælde kan yderligere en række faktorer være af betydning ved den konkrete afvejning af spørgs-

[Undervisningsministeren.]

målet, således som f. eks. i de sager, der er baggrunden for denne debat, nemlig sager, hvor betydningen af en hurtig løsning er erkendt fra alle sider, og hvor der står så store interesser på spil, at enhver udskydelse kan betyde uoprettelig skade. Dette vil ikke mindst kunne være tilfældet med sager, som af tekniske grunde først er modne til en løsning i sommerhalvåret, hvor tinget ikke er inde.

Min konklusion bliver således, at jeg er principielt enig i, at større bevillingsforslag bør gennemføres ved lov, men at jeg må mene, at bevillingens størrelse ikke kan være ene afgørende, idet afgørelsen må bero på et konkret skøn i hver enkelt tilfælde under hensyntagen til samtlige foreliggende omstændigheder.

Med hensyn til spørgsmålet om direkte optagelse af bevillinger på finanslov kontra tillægsbevilling skal jeg i øvrigt henvise til finansministerens bemærkninger herom ved fremsættelsen af finanslovsforslaget forleden dag.

Jeg finder det i øvrigt naturligt at benytte den givne anledning til kort at orientere det høje ting om de overvejelser, regeringen har gjort sig vedrørende de kommende års investeringsprogram for den videregående uddannelse og forskning i videste forstand.

Fra alle sider har det været erkendt, at et stort investeringsprogram forestod — jeg behøver blot at nævne de store børneårgange, teknikerproblemerne, forældede lokaler m. v. — men et samlet overblik over omfanget af dette program manglede. Man stod derfor over for den risiko at måtte træffe afgørelse i enkeltsagerne uden at have nøjere kendskab til, hvilke andre — måske endnu mere påtrængende opgaver — der samtidig var under forberedelse; dette gælder ikke blot inden for det enkelte ministerium, men også i forholdet de forskellige fagministerier imellem.

Undervisningsministeriet havde ganske vist i efteråret 1957 nedsat et særligt udvalg med den opgave at fremkomme med et investeringsprogram for universiteterne i det kommende tiår — det såkaldte 10 års udvalg — men der forelå samtidig en række påtrængende opgaver uden for universitetsområderne. Regeringen anmodede derfor det økonomiske sekretariat om at søge tilveje-

bragt et samlet skøn over investeringsønskerne til disse formål i de kommende 10 år og på grundlag heraf fremkomme med en koordinerende indstilling.

Det økonomiske sekretariat har herefter gennem de respektive fagministerier indsamlet oplysninger om de foreliggende investeringsønsker, som skønnes at være så påtrængende, at de bør løses inden for de nærmeste 10 år, og har på grundlag heraf foretaget en samlet opgørelse. Opgørelsen omfatter videregående undervisning og forskning i videste forstand. Det vil for undervisningsministeriets område sige ikke blot universiteterne og de andre højere læreanstalter, men også gymnasier, seminarier, højskoler m. m. og videnskabelige biblioteker, arkiver m. v. Fra de andre fagministeriers områder kan eksempelvis nævnes: undervisningshospitaller og statens seruminstitut under indenrigsministeriet, teknika, tekniske skoler, handelsskoler m. v. under handelsministeriet, landbohøjskolen m. fl. institutioner under landbrugsministeriet.

Disse samlede investeringsønsker viste sig at udgøre over 1 milliard kr., hvoraf ca. 625 mill. kr. under undervisningsministeriets område.

Det økonomiske sekretariat har endvidere foretaget en gennemgang af det indsamlede materiale med henblik på at udskille ønsker, som — omfanget af samtlige ønsker taget i betragtning — måtte skønnes mindre stærkt hastende, ligesom man har prøvet at reducere skønnene og at undgå overlappinger ved eventuelt at kombinere flere institutioners byggeri. Hvor lokaler bliver ledige ved fraflytning, har man peget på mulighederne for at udnytte disse til andre formål, som ellers ville kræve nybyggeri. Også beliggenheds- og arealproblemerne har man helliget særlig opmærksomhed, idet man i en række tilfælde har påpeget, at disse bør yderligere afklares, inden betydelige investeringer foretages.

Regeringen har på grundlag af det tilvejebragte materiale haft flere drøftelser, men har fundet, at der foreligger for mange usikkerhedsmomenter til, at man kan udforme et mere bindende program for en 10 års periode. Man har derimod ment at burde lægge visse retningslinjer for dette finansår og de kommende 5 års investeringer

[Undervisningsministeren.]

på disse områder, idet et sådant program vil muliggøre en bedre planlægning end hidtil, herunder sikre en detaljeret gennemarbejdning af projekterne. Det er i øvrigt ud fra disse hensyn afgørende, at detailprojekteringsbevillingen stilles til rådighed i god tid før arbejdets endelige gennemførelse.

Det kan på nuværende tidspunkt oplyses, at omfanget af igangværende arbejder beløber sig til knap 240 mill. kr., hvoraf ca. 170 mill. kr. under undervisningsministeriet; i opgørelsen indgår ikke blot rene statsarbejder, men også delvis statsfinansierede arbejder af privat eller kommunal karakter, f. eks. private og kommunale gymnasier og seminarier, højskoler, efterskoler m. v. Af disse 240 mill. kr. skønnes godt 100 mill. kr. at komme til udgift i indeværende finansår, men de egentlige statsbyggearbejder under undervisningsministeriet vil — på finanslov eller tillægsbevillingslov tilsammen — kun udgøre ca. 30 mill. kr. heraf, heri indbefattet de netop til rådighed stillede bevillinger, som er nævnt under debatten i dag.

For de kommende 5 finansår vil der inden for det samlede investeringsprogram skønsmæssigt blive tale om fortsættelsesarbejder for i alt ca. 120 mill. kr., medens nye arbejder, som må forventes igangsat inden udgangen af femåret, må anslås til i alt ca. 600 mill. kr., deraf de ca. 380 mill. kr. under undervisningsministeriet. Disse samlede nye arbejder skønnes udgiftsmæssigt at ville fordele sig med ca. 5 mill. kr. i indeværende finansår, 290 mill. kr. i det kommende femår og godt 300 mill. kr. i 1964-65 eller senere.

Det må ved bedømmelsen af disse tal — som altså ikke blot vedrører egentlige statsarbejder, men de samlede investeringer inden for disse områder — tages i betragtning, at en række meget store arbejder, således f. eks. den polytekniske læreanstalts flytning og rigshospitalsbyggeriet, indgår i dette program, samt at der naturligt vil blive et særligt pres på den første 5 års periode, hvis ikke formålet med foranstaltningerne skal forskertses. Man har dog i videst muligt omfang søgt at strække også sådanne arbejder; og andre arbejder til knap 200 mill. kr. er foreløbig udskudt til iværksættelse efter 1964-65.

Jeg kan i øvrigt oplyse, at det er regerin-

gens hensigt i det omfang, der bliver tale om statsbevillinger, at fremme enkelt-sagerne med udførlige redegørelser, efterhånden som det fornødne grundlag herfor foreligger. I en række tilfælde har der hidtil kun kunnet være tale om ret grove skøn. I det omfang, der vil blive tale om enkeltbevillinger af betydelig størrelse, vil lovforslag herom kunne forventes fremsat. Jeg kan i så henseende oplyse, at der vil kunne forventes fremsat et lovforslag af min kollega landbrugsministeren vedrørende landbohøjskolens udbygning.

Jeg håber med disse udtalelser at have givet en saglig dokumentation til begrundelse for mit standpunkt med hensyn til de bevillinger, som har givet anledning til denne debat. I princippet er jeg ikke uenig. Men at sætte ganske bestemte grænser for, hvilken størrelse en bevilling skal have, for at man kan anse det for nødvendigt med en særlig lov, tror jeg ikke vil være praktisk muligt. Den fremgangsmåde, jeg har anvendt, er en fortsættelse af en praksis, der er fulgt under skiftende regeringer i mange år, og de beløbstørrelser, der her er tale om, er ingenlunde af større omfang, end tilfældet har været under andre regeringer; tværtimod må de vel siges at ligge betydeligt under, hvad tillægsbevillingsloven indeholdt under regeringen af 1950.

Principielt er jeg som sagt ikke uenig i de synspunkter, der er fremsat af ordføreren for forespørgerne, og jeg mener med den redegørelse, jeg her har givet, at have klarlagt, hvad grunden har været i de særlige tilfælde, hvor jeg har anset det for nødvendigt, at arbejdet kom i gang nu, og derfor søgt bevillingerne på tillægsbevillingsloven.

Ordføreren for forespørgerne (Henry Christensen): Det er klart, at jeg naturligvis takker den højtærede undervisningsminister, fordi han erklærer sig enig i princippet. Det svarer sådan set til den gamle revyvises ord: „Du har min sympati, men du har ikke noget at ha' den i“. Det kniber med at få omsat denne principielle enighed i en praksis, hvorom vi også kunne være blevet enige.

Den højtærede minister gav en redegørelse for en række af de meget store investeringsopgaver, der foreligger vedrørende uddannelsen igennem de kommende år. Den højt-

[Henry Christensen.]

ærede minister vil sikkert tilgive mig, at jeg ikke går ind i en drøftelse af dette program, for det vil jo være ugørligt på det foreliggende grundlag. Jeg vil snarere sige, at alt det, den højtærede minister sagde herom, endnu stærkere begrunder vort standpunkt om ønskeligheden af, at der, inden man var begyndt på snart det ene, snart det andet, snart det tredje, blev skabt og fra den højtærede ministers side sikret folketinget en rimelig mulighed for netop at drøfte sammenhængen i alle de ting, som den højtærede minister her var inde på. Det var det, vi havde bedt den højtærede minister om, og det er det, vi ikke forstår, at netop den nuværende højtærede undervisningsminister ikke har villet efterkomme.

Den højtærede minister ville dernæst give nogle konkrete begrundelser for de to bevillinger, det særlig drejer sig om. Den højtærede minister siger, at man kan ikke sætte nogen almindelige grænser, det må bero på et konkret skøn. Hvad ligger der så tilbage af folketingets parlamentariske kontrolmulighed, og hvem er det, der skal udøve dette konkrete skøn? Det er ministeren, og det vil altså sige, at derved er folketinget i realiteten sat ud af spillet. Hvis ministeren skønner, at her kan folketinget få lov til at få en reel behandling, kan folketinget få det. Hvis ministeren skønner, at det ikke er tilfældet, vil ministeren altså opretholde sin ret til at fortsætte med de store millionbevillinger, som vi har oplevet det her. Det kan ikke være rigtigt (*Økonomiministeren* [Bertel Dahlgaard:] Man kunne jo styrte ministeren!). Ja, det håber jeg også, vi får støtte til, og hvis den højtærede økonomiminister ville følge sine synspunkter fra 1953, havde vi yderligere én til at styrte regeringen (*Økonomiministeren* [Bertel Dahlgaard:] Det er fuldkommen falsk!)

Formanden: Jeg henstiller til ministrene ikke at afbryde.

Ordføreren for forespørgerne (*Henry Christensen*): Jeg synes, der er meget af det, den højtærede undervisningsminister sagde, der er en yderligere begrundelse for vort krav om at få skabt grundlag for en samlet drøftelse.

Ser vi på de enkelte bevillingsansøgninger, siger den højtærede minister: det var så og så nødvendigt, at de gik igennem aldeles omgående. Ja, den ene blev forelagt den 10. april, og den blev altså ikke færdigbehandlet i sidste folketingsår. Den er nu med igen i finansudvalget i det nye folketingsår, men hvis den var blevet fremsat som et lovforslag den 10. april sidste år, var der vel stor mulighed for, at den kunne være blevet færdigbehandlet forrige folketingsår, og at man hurtigere havde fået klaret det bevillingsmæssige grundlag og samtidig havde givet folketinget adgang til en mere reel behandling af tingene. Fra den 10. april og til vi sluttede omkring den 4.-5. juni, var der små to måneder, hvori lovforslaget, hvis folketinget havde skønnet, at det var nødvendigt, det kom igennem, sagtens kunne være behandlet. Der er altså ikke i sagens natur noget, der nødvendiggør, at den bevilling var kommet alene til finansudvalget, uden om en egentlig behandling i det høje ting.

Ser vi på den anden bevilling, den, der kom til finansudvalget den 3. september, måtte den højtærede minister vel påregne, at der ikke kunne ske nogen stillingtagen til en bevilling, der omfattede 33,6 mill. kr. — for det var til påbegyndelsen af et arbejde til dette løb, den højtærede minister søgte bevillingen — før folketinget trådte sammen i det nye folketingsår. Der kunne altså godt ved begyndelsen af det nye folketingsår være fremsat lovforslag også om denne sag, og det høje ting kunne have skønnet, om der var grund til, at man skyndte sig meget med at gøre sagen færdig. Den blev først færdigbehandlet af finansudvalget omkring den 1. november eller i de allersidste dage af oktober.

Jeg kan altså ikke se, at den højtærede minister over for det høje ting har dokumenteret, at det var aldeles nødvendigt, eller at der var presserende grunde til at gå uden om et egentligt lovforslag i det høje ting. Jeg tror, at det, der ligger bag, er, at det vel har været bekvemt for den højtærede minister, sådan som det måske også har været det i tidligere tilfælde, at gå denne vej. Det er blevet mere betænkeligt af to grunde, dels fordi vi nu har et etkammerssystem med de rettigheder, der i øvrigt er tilsikret mindretallet, som jeg

[Henry Christensen.]

påpegede i mit første indlæg, dels fordi vi har en flertalsregering, hvilket bevirker — det er det faktiske, det ved vi godt alle sammen — at folketingets finansudvalg ikke har samme sikre ståsted over for regeringen, som da vi havde mindretalsregeringer.

Den højtærede minister ville føje den yderligere undskyldning eller begrundelse til, at det i indeværende finansår kun drejer sig om udgifter til et samlet beløb af 1½ mill. kr. eller deromkring. Det kan ikke være rigtigt at bedømme sagen alene derudfra. Den højtærede minister ved jo meget vel, at der ikke vil være reelle muligheder for at standse disse planer, selv om folketinget havde den opfattelse, at de var forkerte, når man først har begyndt på byggeriet og har investeret 1 eller 2 mill. kr. deri. Det var da også for H. C. Ørstedinstituttet netop tilslutning til en samlet bevillings første led, man bad om. Derfor er det stadig rigtigt, at folketinget burde have haft denne sag til samlet behandling.

Jeg havde egentlig ventet, at den højtærede undervisningsminister ville have lagt så megen samarbejdsvilje for dagen, at han her i dag i det høje ting havde erklæret sin villighed til, når de to store oppositionspartier samlet kom og bad ham derom, at lade disse bevillinger behandle som særskilte lovforslag. Jeg er blevet skuffet i mine forventninger, og det er de to oppositionspartier også. Jeg mener, det er nødvendigt, at det høje ting på dette konkrete grundlag får lejlighed til at tilkendegive sin opfattelse af den behandlingsmåde, vi her har været ude for. Jeg så meget gerne, om vi kunne nå til en afgørelse i folketinget, der kunne ændre ministerens opfattelse eller villighed, også af den grund, at det måske kunne få den virkning, at der fremover blev taget et større hensyn, end der er blevet taget i det foreliggende tilfælde.

På de to partiers, venstre og det konservative folkepartis, vegne, vil jeg derfor gerne fremsætte følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen:

„Idet folketinget opfordrer undervisningsministeren til ved fremsættelse af lovforslag at søge direkte lovhjælp til planerne om en ny institutbygning for matematik, fysik og kemi og om opførelse af et nyt zoologisk centralinstitut,

går folketinget over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu af de ærede medlemmer hr. Henry Christensen og hr. Thestrup fremsat følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 17⁴⁵.

Mødet udsat kl. 17¹².

Mødet genoptaget kl. 17⁴⁵.

Forhandlingen genoptoges.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Angående det forslag til dagsorden, som er stillet af de ærede medlemmer hr. Henry Christensen og hr. Thestrup, vil jeg sige, at jeg må fraråde at stemme for det.

Per Hækkerup: Jeg vil gerne på mit partis vegne give udtryk for tilfredshed med den redegørelse, den højtærede undervisningsminister har givet som svar på forespørgslen. Vi kan tiltræde de betragtninger, den højtærede minister har gjort gældende, både for så vidt angår det principielle synspunkt, som ministeren understregede, at hvor det drejer sig om bevillinger af en vis størrelse, må det normale være, at disse gives igennem fremsættelse af lovforslag her i tinget, som hvad angår ministerens afvisning af, at det afgørende for, om en bevilling skulle behandles her i tinget eller direkte i finansudvalget, skulle være, at den oversteg en ganske bestemt fikseret sum; det måtte bero på et skøn over de forhold, der i det hele taget gjorde sig gældende vedrørende den pågældende sag.

Jeg kan også på min gruppes vegne give tilslutning til den, om jeg så må sige, specielle del af ministerens redegørelse, der vedrørte de konkrete sager, der har været nævnt af den ærede ordfører for forespørgerne. Vi mener, at det skøn, ministeren her har udøvet, er rimeligt, og vi kan til-

[Per Hækkerup.]

træde bemærkningerne om, at nødvendigheden af hurtigst muligt at få det pågældende arbejde sat i gang har gjort det rimeligt og rigtigt at anvende den fremgangsmåde, som er bragt i anvendelse i denne sag.

Jeg har med interesse noteret mig, at den ærede ordfører for forespørgerne ikke i saglig henseende har noget at indvende imod de to pågældende sager, der danner grundlaget for den i dag foreslåede dagsorden. Jeg har forstået, at der her er tale om, at oppositionen ønsker at præcisere nødvendigheden af en anden fremgangsmåde ved behandling af sagerne. Jeg synes, der er det interessante ved oppositionens forespørgsel, at heller ikke den ærede ordfører i sin tale har bestridt, at den højtærede undervisningsministers henvendelse til finansudvalget i disse sager er i smukkeste overensstemmelse med den tradition og de sædvaner, der hidtil har været gældende for behandling af tilsvarende sager. Jeg har ikke i den ærede ordførers bemærkninger fundet noget som helst, der dokumenterede eller blot sandsynliggjorde, at disse sager adskilte sig fra andre, tilsvarende sager, som under tidligere regeringer er blevet behandlet på tilsvarende måde.

Det, oppositionen altså har ønsket, er at bryde en sædvane, at instituere en ny sædvane. Jeg ved ikke, om den metode, som de ærede oppositionspartier har ønsket at betjene sig af, i form af en dagsordensdebat, er rigtig. Det er tænkeligt, at andre fremgangsmåder havde været mere hensigtsmæssige. Jeg for mit vedkommende tror ikke, det er rigtigt at bryde den tradition og sædvaner, der har udviklet sig. Jeg sidder ikke selv i finansudvalget, men jeg har indtryk af, at der i det store og hele har været tilfredshed med den måde, hvorpå sagerne har kunnet behandles i finansudvalget.

Min gruppe kan altså ikke tiltræde den foreslåede dagsorden, men må henstille til tingets medlemmer at stemme imod den.

Når den ærede ordfører for forespørgerne i sin motivering for dagsordenen appellerede til den højtærede ministers og regeringens samarbejdsvilje og udtrykte skuffelse over, at ministeren ønskede sagen behandlet i finansudvalget, og at finansudvalgets flertal havde tiltrådt dette og afvist at lade

sagerne behandle her i salen med den forsinkelse, der ville blive resultatet, synes jeg nok, det er lidt dristigt på baggrund af, at oppositionen vælger denne, jeg havde nær sagt, søgte anledning til at bryde en gangs praksis, som oppositionen selv har fulgt både som regering og som opposition. Det tyder ikke meget på samarbejdsvilje fra oppositionens side, at man ønsker at bruge rent formalistiske betragtninger, når man stiller et dagsordensforslag til den højtærede undervisningsminister, et dagsordensforslag, som undervisningsministeren har givet udtryk for at han ikke kan modtage.

Jeg vil også gerne sige, at det synes mig politisk interessant, at vi, efter at vi nu i snart halvandet år har haft en flertalsregering, oplever det første politiske stormløb mod denne regering på et spørgsmål af den art og karakter, som vi her stilles over for, i form af et dagsordensforslag med de eventuelle konsekvenser, det ville få, hvis sygdom raserede den venstre side af salen tilstrækkeligt. Jeg synes, der ligger noget symptomatisk heri for oppositionens saglige og politiske styrke og for den slagkraft, dens indvendinger og angreb mod regeringen har, at man, første gang man etablerer en dagsordensdebat med hele den dramatik, man plejer at lægge deri, har valgt en sag af så stor gennemgribende og principiel politisk betydning som den, man her har valgt. Jeg synes, det er typisk for den politiske situation i landet, og jeg skal på de 3 regeringspartiers vegne tillade mig at stille følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen:

„Idet folketinget tager den af undervisningsministeren givne redegørelse til efterretning, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu af de ærede medlemmer hr. Per Hækkerup, hr. Lannung og hr. Niels Andersen fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Thestrup: På mit partis vegne og som medianmelder af forespørgslen kan jeg helt give tilslutning til de betragtninger, der er fremsat af det ærede medlem hr. Henry Christensen.

[Thestrup.]

De bevillingsandragender, debatten drejer sig om, er jo finansudvalgets aktstykke nr. 59 om tilslutning til iværksættelse af opførelsen af en ny institutbygning for matematik, fysik og kemi til en samlet udgift af 33,6 mill. kr., således at 1 mill. kr. stilles til rådighed på forventet tillægsbevilling for indeværende finansår, og aktstykke nr. 74 om tilslutning til som første led i planerne om opførelse af et nyt zoologisk centralinstitut og museum på Nørre Fællede at iværksætte opførelsen af et nyt laboratorium med studiesamling til 2,7 mill. kr., således at 50 000 kr. stilles til rådighed på forventet tillægsbevilling for indeværende finansår.

Mit parti stiller sig velvilligt over for de sager, der omhandles i de to aktstykker, og vi ser med velvilje på lovforslag med de formål, som aktstykkerne går ind for. Derimod mener vi ikke, at det er rigtigt at gennemføre disse sager på forventet tillægsbevilling.

Denne praksis med at afholde udgifter på forventet tillægsbevilling i henhold til finansudvalgets tiltræden er jo en gammel praksis her i landet, og det kan vist ikke nægtes, at fremgangsmåden har taget et videre og videre omfang. Når udvidelsen af denne praksis finder sted som følge af, at en minister for finansudvalget forelægger spørgsmål, som han i og for sig i henhold til sin administrative myndighed selv kunne afgøre, er der ingen forfatningsmæssige betænkeligheder derved. Det er i så fald heller ikke noget indgreb i folketingets beføjelse.

Anderledes er det derimod, hvis der for finansudvalget forelægges forslag, der burde have været fremmet som lovforslag; i så fald foreligger der en tilsidesættelse af tingets beføjelse. Forholdet er nemlig det, at behandlingen af en sag i finansudvalget — og det gælder, selv om sagen af finansudvalgsmedlemmerne forelægges for deres respektive partier — ikke kan erstatte behandlingen i tinget. Behandlingen i tinget er som følge af de regler, der er foreskrevet for lovforslags behandling, langt mere grundig, end behandlingen i finansudvalget kan være. Behandlingen i tinget er offentlig, mens den i finansudvalget ikke er det, og ikke alle partier er repræsenteret i finans-

udvalget, hvorved de partier, der ikke er repræsenteret i finansudvalget, ingen lejlighed får til at være med ved behandlingen af den pågældende sag.

Der er imidlertid den vanskelighed, at der ikke i vor forfatning eller i vor parlamentariske praksis er sikre grænser for, hvilke emner der skal behandles som lovforslag, og hvilke der ikke skal behandles som lovforslag. Det kan næppe heller nægtes, at vi i de senere år er gået ret vidt i retning af at tillade, at sager, der vel egentlig burde have været behandlet i lovsform, afgøres formløst i finansudvalget med henblik på forventet tillægsbevilling. Det forekommer mig, at det ville have været rigtigt her at foretage visse begrænsninger.

Det er da heller ikke første gang, vi her i tinget er inde på, at der må foretages begrænsninger på dette område. I folketingssamlingen 1952-53 nedsattes der et udvalg, som skulle finde frem til en bedre arbejdsform for finansudvalget og en bedre arbejdsform vedrørende tillægsbevillingslovforslags behandling. Dette udvalg var inde på spørgsmål, der har en nær forbindelse med spørgsmålet om en afgrænsning af, hvad der bør kunne gennemføres på forventet tillægsbevilling med finansudvalgets tiltræden; udvalget fremskaffede et omfattende materiale og afgav en betænkning, der findes i Folketingstidende 1954-55, tillæg B., sp. 686 og følgende. Men betænkningen går ikke direkte ind på spørgsmålet om, i hvilke tilfælde egentlig almindelig lov er nødvendig, inden udgiften afholdes, og i hvilke tilfælde udgiften vil kunne afholdes med finansudvalgets tiltræden på forventet tillægsbevilling. Jeg synes i og for sig, at det kunne være rimeligt, om vi søgte at indføre, om ikke helt faste regler, så dog en vis rettesnor for praksis på dette område.

Den højtærede minister anførte, at i hvert fald den ene af de sager, der her er tale om, har beroet længe i finansudvalget. Jeg er ikke i stand til nu at erindre, hvornår sagen blev forelagt for finansudvalget, eller hvor længe sagen har beroet dér, men det er for mig heller ikke det afgørende spørgsmål. Det drejer sig, i alt fald efter min opfattelse, først og fremmest om et spørgsmål af forfatningsmæssig karakter. Jeg kan derfor ikke se andet, end at disse sager i

[Thøstrup.]

ganske særlig grad er således beskaffet, at de burde have været behandlet ved lov og ikke ved bevilling — formløs bevilling — i finansudvalget.

Der er allerede af det ærede medlem hr. Henry Christensen anført en række grunde derfor. Det skal jeg ikke komme ind på, men jeg skal nøjes med ganske kort at søge at nævne, hvilke grunde jeg finder taler meget stærkt for, at netop disse sager bør fremkomme som lovforslag og ikke som formløse bevillingsansøgninger. For det første drejer det sig om store bevillinger. Dernæst drejer det sig om bevillinger, der strækker sig over flere finansår. Det angår oprettelsen af helt nye institutter og institutioner. Det er forslag, der har en betydelig interesse for offentligheden, og endelig forekommer det mig, at det også må spille en rolle, at et stort og betydningsfuldt mindretal i finansudvalget har udtalt sig imod, at disse forslag behandles formløst i finansudvalget.

Jeg kan derfor slutte mig til det, som det ærede medlem hr. Henry Christensen har anført, og anbefale, at man stemmer for det af ham stillede dagsordensforslag.

Lannung: Jeg kan også takke for den højtærede undervisningsministers redegørelse, jeg kan anbefale at stemme for det sidst stillede dagsordensforslag, og jeg skal præcisere vore grunde herfor.

Vi er i mit parti af den principielle opfattelse, at forslag om bevilling til nye projekter af en vis størrelsesorden i almindelighed bør fremsættes her i tinget ved det, man i forespørgslen kalder egentlige lovforslag — vi må vist hellere sige særskilte lovforslag — og at det samme i almindelighed bør gælde særlig betydelige bevillingsforslag. Det er jo også sket f. eks. ved lovforslaget om et nyt rigshospital og lovforslaget om polyteknisk læreanstalts flytning. Vi finder, at de forskellige fagministre så vidt muligt bør følge denne fremgangsmåde, og vi ser gerne, at man i alle instanser lægger sig på sinde, at praksis indrettes i overensstemmelse hermed. Men vi finder ikke, at der her bør gælde en absolut og rigoristisk regel, idet der til enhver tid med henblik på en foreliggende sag bør ske en overvejelse med hensyn til hvilken frem-

gangsmåde der bør anvendes. Den bør bygge på et konkret skøn ud fra alle foreliggende omstændigheder, herunder et skøn over, om der er særlige grunde til at afvige fra hovedreglen, f. eks. fordi det haster og der kan ske skade ved ikke at vælge den hurtigst mulige vej, eller af andre gode grunde, herunder de forskellige grunde og faktorer, som den højtærede undervisningsminister fremførte. Heri er vi ganske enige med den højtærede undervisningsminister.

Det er derfor ikke muligt at udforme aldeles faste regler, som kan virke tilfredsstillende under alle forhold, og det er også givet, at oppositionen ikke kan bestride, at de skiftende regeringer — også og ikke mindre regeringer af deres egne partier — har handlet nøjagtigt på linje med disse synspunkter og de synspunkter, den højtærede undervisningsminister fremførte. Sædvanen har været den samme, det tror jeg ikke man vil benægte hos oppositionen.

Det må da heller ikke overses, at venstre og konservative i adskillige tilfælde også i den senere tid på ingen måde har levet op til eller taget konsekvensen af den regel, de nu så gerne vil hævde så stærkt. Jeg skal dokumentere dette ved at nævne, at en bevilling på 3 mill. kr. til en rets- og politibygning i Lyngby, en bevilling på ikke mindre end 13 mill. kr. til et sandpumperfartøj og en bevilling på 2,3 mill. kr. til et yderligere færgeleje i Frederikshavn blev tiltrådt i finansudvalget af både venstre og konservative i sidste del af året i fjor. Endvidere, at en bevilling på 6,6 mill. kr. til udvidelse af tandlægehøjskolen i København i år er tiltrådt i finansudvalget i hvert fald med de konservatives stemmer, og at en bevilling på 6 mill. kr. til udvidelse af Hirtshals havn blev tiltrådt både af venstre og konservative så sent som sidst i maj i år. Og det i alle de nævnte tilfælde uden krav om lovforslag. Jeg kan også nævne, at den store bevilling til lufthavnsbyggeriet i Søndre Strømfjord uden krav om lovforslag blev tiltrådt af finansudvalgets formand, og han er dog vist stadig en slags venstremand. Det skal også siges, at hvis venstre og konservative nu ønsker at være og at handle så principfast, som de gerne vil give det udseende af, havde det været det eneste naturlige, ja, mere end det, så havde det været en simpel pligt i ethvert tilfælde

[Lannung.]

straks at sige det klart og entydigt i finansudvalget, og det navnlig efter den holdning, oppositionens ærede ordførere indtager i dag.

Men hvorledes gik det f. eks. med sagen om det zoologiske centralinstitut og de to andre samtidige sager? Der blev, som det er nævnt af den højtærede undervisningsminister, for de sidstes vedkommende intet forbehold taget om lovforslag, da bevillingen til detailprojekterne enstemmigt blev givet i finansudvalget. Og med hensyn til zoologisk centralinstitut var forholdet det, at sagen om bevilling af 2,7 mill. kr. kom til finansudvalget så tidligt som den 10. april i år. Og hvad gjorde man så? Sagde formanden eller andre inden for venstre eller de konservative i første omgang tydeligt og klart, at de ikke ville være med uden særskilt lovforslag? Nej, tværtimod, de forlangte samråd til realitetsforhandlinger; så forlangte de at få sagen til partiet, og dér beholdt de den et lille halvt års tid, før det endelig lykkedes at få et svar frem fra venstre. Hverken i første omgang eller ved samrådet eller umiddelbart efter blev det meddelt, at man ikke kunne være med, fordi bevillingssagen ikke var fremsat som særskilt lovforslag, og det havde dog været det eneste naturlige på baggrund af det, man siger i dag. Nej, sagen blev ved at henstå i afventning af et svar fra venstres partimøde. Der blev i finansudvalget gentagne gange lyst efter svaret, men uden resultat; man smølede simpelt hen med sagen — for at sige det høfligt. Først i sidste øjeblik, den 29. oktober, da sagen var et halvt år gammel, blev den afvist af venstre og konservative, fordi der ikke var særskilt lovforslag, skønt de som sagt selvfølgelig straks burde have præciseret deres standpunkt.

Det er sjældent, tror jeg, jeg har lov at sige, at man har set en mindre rimelig fremgangsmåde, og det er jo ikke en alt for god baggrund for at komme her og stille et dagsordensforslag. Og sagligt har man

— det er erkendt, oven i købet i finansudvalget — intet at indvende mod sagerne. Det er efter min opfattelse alt i alt noget af en politisk uformuenhedserklæring, eller skal vi sige en falliterklæring, at man rejser en dagsordensdebat på det foreliggende grundlag.

Niels Andersen: Den højtærede undervisningsminister gav udtryk for, at han principielt var af den opfattelse, at bevillinger af større omfang skulle forelægges folketinget i form af lovforslag. Jeg vil gerne understrege, at retsforbundet principielt også er på denne linje; vi ønsker naturligvis, at den lovgivende forsamling får så stor indflydelse som overhovedet mulig på bevillinger af offentlige midler. Imidlertid finder vi den redegørelse, som den højtærede undervisningsminister er kommet med i dag, så velunderet, at vi kan tage den til efterretning.

Der er noget, jeg synes er meget væsentligt i den højtærede undervisningsministers tale. Det kom i den klart til udtryk, at detailprojekteringsbevillingerne havde venstre og konservative ikke haft noget at indvende imod; de havde tværtimod medvirket til gennemførelsen af dem. Men dengang havde det efter min opfattelse været det rette tidspunkt at stille krav om, at der skulle fremsættes lovforslag om det pågældende bygningsarbejde. Så havde man ikke i dag stået i den situation at prøve på at få et lovforslag derom forelagt i folketinget, hvad der vil forsinke arbejdet. Havde man dengang grebet ind og forlangt et lovforslag fremsat, ville jeg tro, at den højtærede undervisningsminister også ville have efterkommet dette krav, hvorimod jeg finder det helt meningsløst, at man nu søger at forsinke det arbejde, som både venstre og konservative i virkeligheden er enige i skal fremmes. Det er ikke selve bevillingen, man er uenig om, det er bevillingsmåden.

Med disse få bemærkninger vil jeg gerne give udtryk for, at retsforbundet naturligvis ønsker, at den lovgivende forsamling får den størst mulige indflydelse på de bevillinger,

[Niels Andersen.]

der gives. Men jeg vil også gerne understrege, at de bevillinger, der her er tale om, betragter vi for så vidt som en undtagelse, idet vi håber, at bevillinger af denne størrelsesorden for fremtiden kommer til at foreligge i form af særlige love.

Jeg kan give tilslutning til det forslag til dagsorden, der er stillet af det ærede medlem hr. Per Hækkerup.

Alfred Jensen: Det ærede medlem hr. Per Hækkerup gav udtryk for, at det, forespørgslen sigtede imod, var en ny fremgangsmåde for arbejdets fordeling mellem folketing og finansudvalg. Jeg skulle ikke have noget imod, om der kunne komme et sådant resultat ud af denne forespørgselsdebat. Vi i den kommunistiske gruppe har gentagne gange påpeget det urimelige i, at man ikke efterlevede forfatningens bestemmelser i bevillingsspørgsmål. Vi kan ikke godkende, at finansudvalget kan sidde og bevilge penge; det må være her i tinget, bevillingerne gives. Vi deltog ikke som medlem, men som observatør i det udvalgsarbejde, der foregik omkring tillægsbevillingsloven, og gav dengang udtryk for, at man måtte nå frem til en bedre og mere betryggende form for arbejdet. Vi foreslog, at sager af større omfang førtes her ind i salen, og at man søgte at fremme bevillinger i så høj grad som muligt, således at de kunne komme med på finanslovsforslaget, og hvad der ikke kunne komme med, måtte man søge at få udskudt til næste års finanslovbehandling. Vi talte endvidere for, at man fik rådighedsbeløbene opført under de forskellige ministerier, således at lovens ånd og bogstav kunne ske fyldest i så vidt omfang som muligt. For os stod det endvidere sådan, at sager af større omfang burde føres her ind i salen og behandles som lovforslag, og jeg må sige, at den redegørelse, der er fremsat af undervisningsministeren i dag, netop understreger rigtigheden af de synspunkter, jeg på det kommunistiske partis vegne førte frem, og som fik tilslutning i vid udstrækning fra anden side her i salen. Det kan ikke være rimeligt, at forslag af en sådan rækkevidde, af en sådan karakter, ikke lægges frem her som forslag til behandling i tinget, at de ikke lægges frem til behandling på en

sådan måde, at offentligheden får et bedre kendskab til sagens baggrund og indhold, end den ellers får, at de ikke lægges frem til behandling på en sådan måde, at tingets medlemmer får større mulighed for at granske baggrunden for og enkeltheder i forslagene. Jeg kan derfor ikke sige, at jeg føler mig tilfredsstillet ved den redegørelse, undervisningsministeren har givet.

Jeg vil ikke med disse mine bemærkninger give udtryk for, at de sager her, der har karakter af hastesager, ikke burde have været fremmet. Men jeg vil tro, at med god vilje kunne regeringen have draget omsorg for, at de var blevet fremmet på en mere betryggende måde, end det nu er sket.

Den kommunistiske gruppe må derfor holde for, at sager, der ikke har efterbevillingens karakter, forelægges her i tinget som lovforslag, så at de får lovhjemmel. Jeg har med interesse hørt på debatten og de indlæg, der er kommet fra forespørgernes side, og er enig i, at det problem, der har givet anledning til debatten, er af en sådan karakter, at der bør søges lovhjemmel her i folketinget. Men jeg kan sige, at vi føler ikke, at det er tilstrækkeligt, at man får fastslået, at de to sager, som omhandles af dagsordensforslaget, skal føres frem som lovforslag her i folketinget. Vi har den opfattelse, at alle sager, der ikke har efterbevillingens karakter, bør fremsættes som lovforslag her i tinget.

Jeg kan derfor på min gruppes vegne sige, at vi hverken kan godkende det dagsordensforslag, som det ærede medlem hr. Per Hækkerup m. fl. har stillet, eller det forslag om overgang til næste sag på dagsordenen, som de ærede medlemmer hr. Henry Christensen og hr. Thestrup har stillet. Også vi ønsker at præcisere vor stilling i et forslag om overgang til næste sag på dagsordenen, og jeg skal tillade mig at læse det op:

„Idet folketinget pålægger ministrene ved alle sager, der ikke har karakter af efterbevilling, at søge lovhjemmel ved fremsættelse af forslag i folketinget, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu af det ærede medlem hr. Alfred Jensen fremsat følgende

[Formanden.]

forslag om overgang til næste sag på dagsordenen: (se ovenfor). Også dette forslag indgår nu i den fortsatte forhandling.

Jensen-Broby: Jeg har bedt om ordet for en kort bemærkning i anledning af det ærede medlem hr. Lannungs redegørelse. Jeg vil kun sige, at allerede da sagen blev behandlet — nogle dage efter, ikke den 10. april, men lidt ind i april — sagde jeg straks, at man måtte forvente, at der i denne sag ville blive stillet krav om lovforslag. Der blev imidlertid forlangt samråd med ministeren, og det er jo skik og brug, at samråd finder sted, når partierne forlanger det. Dette samråd fik vi først den 29. maj, og det var ikke vor skyld, at vi ikke fik det før.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Til finansudvalgets formands sidste bemærkning må jeg måske lige sige, at det er rigtigt, at vi havde samråd i finansudvalget sidst i maj måned, hvorefter sagen gik til overvejelse i partierne, men det er lige så rigtigt, at jeg aldrig har hørt, hvad disse overvejelser resulterede i, og heller ikke, om de to partier ønskede, at et lovforslag skulle fremsættes.

Må jeg dernæst sige, at det saglige i de tre forslag, som danner udgangspunktet for diskussionen, er der jo ingen uenighed om. Det ene af disse forslag har oppositionspartierne stemt for, de andre to forslag har man ikke stemt imod. Det saglige, må det altså siges, er man enig om. Hvad angår det principielle: om et forslag af den og den størrelsesorden og den og den karakter skal til folketinget og gennemføres som en selvstændig lov, er det en skønssag i det enkelte tilfælde. Principielt er jeg enig med de to partier om, at forslag af en vis størrelsesorden, i og for sig også en størrelsesorden som de forslag, vi drøfter her, vil det være naturligt at fremsætte som lovforslag, men der var grunde til, at disse bestemte forslag måtte gennemføres nu.

For zoologisk museums vedkommende har jeg nævnt, at allerede for et halvt år siden eller mere kom forslaget til finansudvalget og efter et samråd i finansudvalget til drøftelse i partierne, uden at jeg fra partierne fik besked om, at man ønskede et

lovforslag på dette område. For de andre to sagers vedkommende havde jeg fået tilslutning fra partierne for et år siden til skitseprojekterne, og heller ikke på det tidspunkt var der fra nogen af partierne fremsat ønske om selvstændig lovgivning på disse områder. Sagerne hastede. Universiteterne, der står med ansvaret for, at de mange studenter, der melder sig, undervises, var med rette bekymrede ved tanken om, at det skulle trække ud, før nybyggeriet kunne komme i gang. De står med en pladsmangel, som vi ikke kan forsvare, og jeg måtte derfor anse det for alt for usikkert, hvis et lovforslag skulle medføre, at tiden blev trukket ud, så vinteren kom og byggeriet ikke kunne komme i gang. Jeg mener derfor, at det med fuld ret kan siges, at disse forslag var hastesager. Rent sagligt var der tilslutning fra partierne. I mere end et år havde forslagene været kendt af offentligheden og været drøftet i partierne; der havde været anledning til også at drøfte dem i folketinget, og skitseprojekteringen var godkendt af finansudvalget. Derfor mener jeg ikke, det med nogen ret kan siges, at folketinget ved den afgørelse, der her er truffet, er tilsidesat. Jeg vil til enhver tid være lydhør over for oppositionens synspunkter, naturligvis også i spørgsmålet om selvstændig lovgivning, som her er på tale. Jeg vil mene, at de tre sager, det her drejer sig om, har haft en sådan karakter og har været underkastet en sådan behandling i finansudvalget, at jeg ikke kan se, det er i strid med de almindelige principper, som vi er enige om, at disse sager er afgjort på den måde, som tilfældet er.

Ordføreren for forespørgerne (Henry Christensen): Der er af såvel den højtærede undervisningsminister som de forskellige ærede ordførere gjort bemærkninger, som gør det nødvendigt for mig at gøre et par yderligere bemærkninger.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup, ordføreren for socialdemokratiet, byggede på den samme opfattelse som den højtærede undervisningsminister: at dette, om man skulle lade en betydelig bevilling få sin afgørelse gennem et lovforslag, hvorved man sikrede folketinget alle de rettigheder, der er tildelt det og dets betydende mindretal, eller om man skulle nøjes med den bekvem-

[Henry Christensen.]

mere fremgangsmåde at gå til finansudvalget og få tilsagn fra et flertal om en efterbevilling, måtte i alle de enkelte tilfælde bero på et konkret skøn. Det er efter min opfattelse en meget farlig betragtning at lægge til grund for en afgørelse. Det var det samme, den højtærede undervisningsminister sagde i sin indledningstale og for så vidt henviser til nu på ny. Hvis det høje ting affinder sig med den betragtning, at det må bero på ministerens skøn, hvilken fremgangsmåde der skal anvendes i de enkelte tilfælde, vil jeg have lov til at sige, at så afgiver det høje ting en meget betydelig del af den suverænitet over for bevillinger, der har været et afgørende fundament i hele det danske folkestyre. Derfor er det forslag til dagsorden, der er stillet af det ærede medlem hr. Per Hækkerup m. fl., og som går ud på, at man tager ministerens redegørelse til efterretning, en meget farlig dagsorden for det høje ting at vedtage.

Det betyder, at derved siger det danske folketing, at afgørelsen om, hvorvidt man skal benytte den ene eller den anden fremgangsmåde, beror på ministerens skøn i det konkrete tilfælde. Vi kender jo teknikken med disse dagsordensforslag her i tinget. Vi ved, at når man benytter dagsordensformen i dag, betyder det, at derved vil man hindre folketinget i at give udtryk for det, som vi har bedt om at få det høje tings afgørelse om og udtryk for. Det er klart, at begge disse grunde bevirker, at vi afgørende må advare imod, at man i det høje ting stemmer for den af det ærede medlem hr. Per Hækkerup foreslåede dagsorden.

Jeg vil gerne i denne forbindelse sige til det ærede medlem hr. Niels Andersen, at jeg synes, at ikke mindst det ærede medlem og hans parti, også ud fra deres principielle stilling, skulle være meget, meget varsomme med i dag at tiltræde en dagsorden, der tager ministerens redegørelse, som bygger på, at det blot må bero på et konkret skøn, til efterretning.

Jeg erkender, at det naturligvis er vanskeligt klart at udforme faste retningslinjer for, hvornår en sag skal komme frem som lovforslag, og hvornår den kan afgøres i finansudvalget; men vi er af den opfattelse, at den højtærede undervisningsminister burde have fulgt vor indstilling i de to bevil-

lingssager, vi drøfter i dag, i betragtning af, at et så stort mindretal i finansudvalget som 8 af dets 17 medlemmer har ønsket dem behandlet som lovforslag. Disse sager ligger så klart på den anden side af den grænse, der må sættes for, om en sag skal behandles som lovforslag eller blot skal afgøres i finansudvalget.

Den højtærede undervisningsminister og også nogle af de ærede ordførere har sagt, at der ikke var uenighed om det saglige. Venstres og det konservative folkepartis repræsentanter undlod at stemme i finansudvalget ved de bevillinger, vi har stillet under debat i dag, og jeg vil gerne sige til den højtærede undervisningsminister, at han kan tage det, at oppositionspartierne ikke tog endelig stilling, som udtryk for, at vi mente, at det foreliggende grundlag sagligt var for utilstrækkeligt til, at vi kunne tage afgørende stilling.

Jeg har sagt, og det vedstår jeg, at vi erkender blankt og uforbeholdent, at det drejer sig om nogle af de problemer, der er i centrum i de offentlige anlægs- eller investeringsopgaver, vi i øjeblikket skal løse vedrørende uddannelse o. s. v. Men om de netop skal løses i den form, og om det netop er de opgaver, der skulle vedtages først — en række andre momenter kunne komme ind — det har vi ikke haft tilstrækkeligt grundlag til at træffe afgørelse på. Derfor er den højtærede undervisningsminister og de ærede ordførere ikke berettigede til i dag at sige, at der er oplagt saglig enighed om, at det skal gennemføres og gennemføres på den måde, den højtærede undervisningsminister har foreslået, for det er der ikke. Oppositionen havde givet udtryk for, at der på forhånd var en velvillig indstilling til behandlingen af de problemer, de pågældende bevillinger drejede sig om. Deri lå vel en ekstra opfordring til den højtærede undervisningsminister om så også for sit vedkommende at være imødekommende med hensyn til det, vi fandt var et sagligt berettiget krav, en opfordring til at behandle de pågældende sager i lovforslags form.

Jeg har uimodsagt her i dag gjort gældende, at f. eks. spørgsmålet om zoologisk museum igennem lovforslagsbehandling kunne have været gjort færdigt for længst, før en bevilling, som det nu har været tilfældet, blev givet. Der er altså heller ikke

[Henry Christensen.]

ført sagligt, dokumentarisk bevis for, at det absolut var den hurtigste og den nødvendige fremgangsmåde, den højtærede minister anvendte.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup gjorde gældende, at der måtte tages hensyn til, at det var en praksis, der ikke adskiller sig fra den praksis, man kender fra tidligere lejligheder også i den periode, hvor vi havde en borgerlig regering. Jeg har i dag citeret de synspunkter, den højtærede økonomiminister gjorde gældende i 1953 om, at situationen måtte betragtes som ændret efter den nye forfatning, og at vi efter den nye forfatning skulle sætte snævre grænser. Må jeg også sige, at vi har eksempler på, at man har kunnet enes i finansudvalget om ikke at følge en ministers krav om at få en bevilling i finansudvalget; det gælder f. eks. forslaget om udvidelse af Kastrup lufthavn. Nu har vi en flertalsregering, og det faktiske er vel, at det betyder, at derved er alle regeringspartiernes repræsentanter, når forslagene kommer til behandling i finansudvalget, mere begrænset i deres handlefrihed, end finansudvalgets flertal var, så længe vi havde en mindretalsregering. Mon nogen, som bedømmer tingene nøgternt, vil bestride, at sådan forholder det sig?

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup gjorde nogle bemærkninger om, at det er bemærkelsesværdigt, at den sag, vi behandler i dag, er det eneste politiske stormløb, der havde været imod regeringen. Det ærede medlem hr. Per Hækkerup skulle have læst det af os stillede dagsordensforslag med større omtanke, end han øjensynlig har gjort. Vi har netop villet formulere vort forslag til dagsordenen således, at det ikke udtrykker mistillid, således at det ikke er udtryk for noget stormløb imod regeringen, men er udtryk for, at vi appellerer til det høje ting om at få tilstrækkelig hjælp til at sikre den behandlingsmåde, som vi over for det danske folkestyre finder er nødvendig og forsvarlig, når det drejer sig om så store bevillinger. Det er det, der har været det afgørende for os. Og når det ærede medlem hr. Per Hækkerup mener, at der bare er tale om et politisk stormløb o. s. v., er det mest udtryk for, at han øjensynlig går rundt med en evig angst, og at

det er den, der har motiveret hans udtalelser i dag.

Det ærede medlem hr. Lannung gjorde nogle bemærkninger, der skulle vise, at man havde fulgt denne praksis også ved en række tidligere lejligheder, og nævnte nogle forskellige bevillinger på fra 2,3 mill. kr. helt op til 13 mill. kr. Jeg vil gerne for det første sige til det ærede medlem, at der er en meget betydelig forskel i omfanget af de bevillinger, det ærede medlem nævnte, og dem, hvis indhold vi drøfter her i dag, og for det andet, at da det gjaldt disse mindre bevillinger, som det ærede medlem hr. Lannung nævnte, var der klar saglig enighed om, at dette var rigtigt, blandt alle de i finansudvalget repræsenterede partier. Her har vi gjort gældende, at det er muligt, det er rigtigt, men man er ikke i stand til på det foreliggende grundlag at foretage den indbyrdes vurdering af, hvorvidt det er rigtigt eller ej. Det må da betyde noget også for det ærede medlem, hvorvidt der er enighed, eller hvorvidt stillingen i det pågældende finansudvalg er således, at man kun kan gennemtrumfe regeringens vilje med 9 stemmer mod 8. Det kan da ikke være sådan, at det er ligegyldigt. Jeg vil på ny henvise til, at man løber en stærk risiko for at få undergravet regler, som både det ærede medlems parti og mit parti og andre partier var enige om at det var væsentligt at sikre under den nye forfatningsform, bl. a. at der var afgørende retteligheder, som et mindretal af betragtelig størrelse skulle kunne udøve over for de foranstaltninger, lovgivningsmagten havde at beskæftige sig med.

Den højtærede undervisningsminister gjorde nogle bemærkninger til formanden for finansudvalget. Hvis det nu var så aldeles presserende for den højtærede undervisningsminister, kunne han jo have oplyst, hvor ofte han havde rykket for at få afgørelsen. Det foreligger der ikke noget om. Jeg henviser igen til, at man gennem et lovforslag kunne have fået en hurtigere afgørelse end den, man nu har fået.

Den højtærede undervisningsminister taler om, at der forelå en detailprojektering, og at der var tilslutning til, at der skulle foretages en detailprojektering, og, siger den højtærede minister, derved var en stillingtagen givet. Er det nu rigtigt? Er det

[Henry Christensen.]

ikke et helt forsvarligt standpunkt at sige, at selv om der på nogle områder med almindelig tilslutning kan være foretaget en detailprojektering, må samtlige finansudvalgets medlemmer, de i finansudvalget repræsenterede partier og folketingets medlemmer være fuldstændig frit stillet over for deres vurdering af, hvorvidt det til sin tid er forsvarligt og rigtigt at gennemføre det foreslåede projekt, og om det skal være på det pågældende tidspunkt, man gennemfører det projekt, som detailprojekteringen omfattede. Der lå i den højtærede undervisningsministers udtalelser ligesom noget om, at når man havde fået finansudvalget til at tilslutte sig detailprojekteringen, havde man bundet, eller skal vi sige bondefanget finansudvalget til, at så var det ikke fair at gøre indvendinger senere. Jeg håber ikke, den højtærede ministers udtalelser skal forstås på den måde. Det, som den højtærede minister igen gjorde gældende, og som jeg vil advare imod, er, at det kan gøres til en almindelig skønssag, og at vi gennem en praktisk afgørelse af de forskellige tilfælde må nå frem til et grundlag, hvorpå der kan nedfældes en forfatningsmæssig sædvane her i Danmark. Jeg tror, det er vigtigt, og jeg tror, at regeringspartierne gør megen skade, hvis de gennemtrumfer det af dem stillede forslag til dagsorden på det grundlag, hvorpå det er fremsat.

Thestrup: Jeg skal ikke nægte, at jeg blev overrasket over den højtærede undervisningsministers udtalelse om, at det måtte overlades til et konkret skøn fra ministerens side, om den enkelte sag skulle forelægges som lovforslag eller som formløst bevillingsforslag. Jeg kan ikke se andet, end at denne udtalelse på det allerstærkeste kommer til at stride mod den fordeling af statsmagten, som er nævnt i grundloven. Det ville i realiteten være at lade ministerens skøn være afgørende for, hvornår en sag skal behandles som lovforslag, og hvornår en sag ikke behøver at blive behandlet som lovforslag; og det mener jeg bestemt ikke en regering kan afgøre selv. Jeg kan ikke se rettere, end at der må være visse nogenlunde faste kriterier for, hvad der skal behandles som lovforslag, og hvad der ikke skal behandles som lovforslag. Det første gælder de ting,

jeg nævnte, hvor det drejer sig om større bevillinger og om bevillinger, der strækker sig gennem flere finansår, hvor det angår, som jeg tror ministeren selv nævnte det, oprettelsen af nye institutioner. Hvor det er noget nyt, man begynder på, og hvor det er ting og forhold, der er af betydelig almen interesse, dér synes jeg, det må være klart, at sådanne ting skal forelægges i lovsform. Når hertil kommer det, som jeg også nævnte før, at et stort mindretal i finansudvalget har udtalt sig imod, at man lod dette gå på den formløse måde, så synes jeg også, man burde have fulgt os i dette tilfælde.

Mit parti kan derfor ikke stemme for det dagsordensforslag, der er fremsat af det ærede medlem hr. Per Hækkerup, og som indeholder en art godkendelse af, at det virkelig er overladt til ministeren selv at afgøre, om en sag skal behandles i lovsform, eller den ikke skal behandles i lovsform.

Hvad angår det af det ærede medlem hr. Alfred Jensen fremsatte forslag til dagsorden, forekommer det mig, at det har en meget uklar karakter; der står deri: sager, der ikke har karakter af efterbevilling. Jeg kan ikke se andet, end at dette er en uklar betegnelse. Jeg forstår i og for sig ikke, hvad meningen er med at karakterisere sagerne på den måde.

Jeg kan altså stadig henholde mig til det, som det ærede medlem hr. Henry Christensen har udtalt, og anbefale at stemme for det af ham og mig stillede forslag til dagsorden.

Lannung: Det ærede medlem hr. Jensen-Broby siger, at da sagen om zoologisk institut blev forhandlet i finansudvalget, skal han have sagt, at det måtte forventes, at man ville stille krav om lovforslag. Læg mærke til „forventes“, thi i så tilfælde blev forventningen jo ikke opfyldt før et halvt år senere; men hvis han overhovedet har sagt det, må han have hvisket det til gode venner blandt venstre, for vi andre i regeringspartierne har intet hørt derom. Jeg har for en ordens skyld spurgt kammeraterne derom, og de er enige med mig i, at der er intet sagt i så henseende. Men endelig, hvis det så havde været hans tanke, at man ville ind på noget lignende, hvorfor sagde man så ikke i det mindste til under samråd med den højtærede undervisningsminister

[Lannung.]

eller efter samrådet? Man sagde ikke et levende ord og heller ikke de mange gange, da vi rykkede venstre for svar. Og hvorfor skulle venstre så i det hele taget have sagen i partiet for at behandle den det meste af et halvt års tid, hvis det havde været meningen? Der er også dette interessante, at der heller ikke på noget tidspunkt er protokolleret noget som helst i denne sag i retning af et krav om særskilt lovforslag. Det er der ikke gjort. Man har da haft et halvt års tid til at få gjort det, hvis man havde sådanne ønsker.

Sagen er den ganske simple — det må man for min skyld gerne le ad — at der i denne sag om zoologisk institut overhovedet ikke er sagt til fra venstres side eller fra konservativ side. Der er aldrig sagt til, og man kan da også sige sig selv, at hvis vi andre blot havde haft en fornemmelse af, at det var meningen, var der ingen som helst grund til for os at gå og vente et halvt år, så kunne vi lige så godt have taget vor stilling på et tidligere tidspunkt. Nej, den undskyldning duer ikke.

Den ærede ordfører for forespørgerne holdt ikke af min dokumentation af, at venstre og de konservative i en række tilfælde havde tiltrådt betydelige bevillinger uden at sige det mindste om lovforslag. Han ville gerne reducere dem, de skulle være små. Den ene vedrørende sandpumperne var på 13 mill. kr. rent ud, én på 3 mill. kr., én på 2,3 mill. kr., én på 6,6 mill. kr. og én til på 6 mill. kr., med andre ord, det var ganske betydelige beløb.

Så siger den ærede ordfører for forespørgerne, at der var forskel på de tilfælde, jeg har dokumenteret, og de foreliggende tilfælde i den forstand, at der dengang var klar saglig enighed, altså om det berettigede i bevillingen. Der vil jeg gerne gøre opmærksom på, hvad han ikke synes at være klar over, at man fra venstres og de konservatives side i de omstridte sager her udtrykkelig sagde i finansudvalget, at man ikke havde noget imod bevillingen, men at det kun var af principielle grunde, man ikke tiltrådte. Han citerede, at der var 9 imod 8. Nej, det er forkert, der var ikke 9 for og 8 imod, men der var 9 for og 8, der sagde: stemmer ikke. Jeg ønskede netop dette kla-

ret og opfordrede til klar tilkendegivelse af, hvor man stod i oppositionen. Der lykkedes det at få frem, at man ikke ville stemme imod, men man sagde: stemmer ikke. Også af denne grund er hele denne aktion helt urimelig.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Jeg vil gerne fastslå, at den fremgangsmåde, som er anvendt over for de 3 bevillingssager, der her har været grundlag for debatten, stemmer nøje med den fremgangsmåde, den praksis, som er anvendt gennem mange, mange år af skiftende regeringer. Jeg tror også, det i praksis må forme sig på den måde, at det må være ministeren, der afgør, om en sag skal frem som lovforslag, eller om han vil søge en bevilling gennem tilslutning fra finansudvalget. Men denne ministerens afgørelse afhænger naturligvis fuldstændig af, hvordan finansudvalgets stilling bliver, når bevillingsansøgningen kommer til udvalget; deri ligger folketingets muligheder for at gøre sin indflydelse gældende. Det har i al parlamentarisk praksis, så længe vi kan se tilbage, været den fremgangsmåde, der har været anvendt, og der er ikke noget som helst nyt ved den fremgangsmåde, der er fulgt i de foreliggende tilfælde.

Dertil er yderligere at sige, at andragendet vedrørende zoologisk museum kom til finansudvalget i foråret. Efter at det var blevet drøftet i finansudvalget, gik det til partiernes overvejelse, og hvis der på det tidspunkt havde været fremsat et ønske fra partierne om lovforslag, havde de haft mere grund til i dag at rejse spørgsmålet, som det er sket. Det gjorde de ikke. De lod sagen ligge. Vi var i efteråret udsat for et sådant pres med hensyn til at skaffe plads til studenter, at jeg ikke mente at kunne tage ansvaret for, at sagen blev forsinket måske 1 år, hvis et lovforslag skulle gennemføres, og jeg fik altså tilslutning fra finansudvalgets flertal. Jeg mener naturligvis ikke, at folketinget — ja, ikke engang finansudvalget — er bundet til at gennemføre en foranstaltning, fordi man har givet tilslutning til en skitseprojektering, men jeg mener dog, at når denne skitseprojektering er enstemmigt godkendt for et år siden, kan man ikke sige, at sagen er kommet bag på finans-

[Undervisningsministeren.]

udvalget. Man har talt om den, og man har kendt den i offentligheden og haft lejlighed til at drøfte den.

Når det ærede medlem hr. Henry Christensen optræder som talsmand for, at man skal sikre folketingets indflydelse, må jeg sige, at det er ikke nødvendigt over for denne regering. Jeg er rede til på ethvert område at lade folketinget få den afgørende stilling, som folketinget naturligvis skal have, og vi behøver ingen belæring af det ærede medlem i så henseende. Vi har fulgt den praksis, som har været fulgt af skiftende regeringer, og jeg har givet grunde for, hvorfor jeg mente det i denne situation var nødvendigt, at der blev truffet en hurtig afgørelse.

Alfred Jensen: Jeg skal ikke blande mig i selve sagens gang i finansudvalget — det savner jeg forudsætningerne for — men jeg hæfter mig ved, at den højtærede undervisningsminister siger, at regeringen kun har fulgt den praksis, som regeringerne igennem år har fulgt. Det er jeg helt enig i; det har ministeren gjort. Men det, det drejer sig om her, er faktisk, at vi ønsker at komme bort fra den praksis, og jeg forstår på ordføreren for forespørgerne, at han netop mener, man skulle bort fra, at det skal være en skønssag, og over til en bedre praksis.

Når det er tilfældet, forstår jeg ikke rigtig, hvorfor forespørgerne stiller et dagsordensforslag, som kun omhandler to sager. Det var dog mere rimeligt, om man tog hele arbejdsstoffet med og foretog en afgrænsning, sådan som vi har foreslået. Jeg føler, at der er nogen tvetungethed i den optræden, som ordføreren for forespørgerne udviser. Hvis man ønsker at komme over til en anden praksis, må man være konsekvent og logisk og i hvert eneste tilfælde, hvor det drejer sig om sager af denne karakter og størrelsesorden, forlange dem bragt frem i tinget og nægte at medvirke til deres gennemførelse i finansudvalget. Men det har man ikke gjort.

Jeg fik ikke fat i alle de eksempler, som det ærede medlem hr. Lannung nævnte, men de viste tilstrækkelig tydeligt, at logik og konsekvens er der ikke i de standpunkter, som forespørgerne har indtaget, tværtimod. Man siksakker sig frem, og man fatter også,

at hensigten med forespørgernes dagsordensforslag ikke så meget er at få praksis ændret som at genere regeringen, og det har man jo lov til — det er en sag for sig.

Men hvis man virkelig ønsker praksis ændret, burde man gå ind for de tanker, jeg har givet udtryk for, og så burde man snarere tage under overvejelse, om det ikke var det dagsordensforslag, den kommunistiske gruppe har stillet, der skulle vedtages. Det ærede medlem hr. Thestrup siger, at der er uklarhed i det. Det fatter jeg ikke. Jeg synes, det er ganske klart. Jeg kunne forstå, hvis det ærede medlem havde sagt: nej, nu går denne gruppe for vidt i sine krav. Vort dagsordensforslag er ganske klart, idet der tales om, at kun sager, der ikke er efterbevillingssager, skal bringes frem i folketinget i lovforslags form. Det er ganske klart og tydeligt. At man ikke vil gå så langt, er en anden sag. Hvis man kan komme med en bedre formulering, der klarer begreberne, er vi villige til at se på det. Kan man ikke det, må vi opretholde vort dagsordensforslag, uanset om man synes, der er nogen uklarhed i det.

Ordføreren for forespørgerne (Henry Christensen): Det ærede medlem hr. Alfred Jensens forslag om motiveret dagsorden går ud på, at alle sager, der ikke har karakter af efterbevilling, bør forelægges folketinget i forslags form. Det ærede medlem ville have større styrke i sin argumentation, hvis han havde klarlagt for det høje ting præcis, hvad det var for sager. Hvis det havde været muligt — det vil jeg gerne sige i anledning af den debat, der har været ført i øvrigt — klart at fastlægge, hvad det er for sager, der har karakter af efterbevilling, havde man vel gjort det i grundloven; men det er formentligt kun muligt gennem den praksis, der udvikler sig efterhånden, og derfor er det netop væsentligt, at vi i de enkelte konkrete tilfælde er opmærksom på, hvilken praksis vi danner. I disse første år af den nye forfatnings levetid tror jeg det er særlig vigtigt, at folketinget er opmærksom på de sædvaner, der dannes. Det er afgørende for mig at sige til den højtærede undervisningsminister, at hvis man virkelig følger hans opfattelse: at det må bero på et konkret skøn, dels udøvet af den pågældende minister, dels, forstår jeg nu, af et flertal

[Henry Christensen.]

på én stemme i finansudvalget — jeg forstod, at den højtærede undervisningsminister vil føje det til — så har jeg jo ret i det, jeg sagde før, nemlig at man derved i en række tilfælde vil kunne borttage de rettigheder, som forfatningen, grundloven og i øvrigt også det høje tings forretningsorden tillægger dels en tredjedel, dels to femtedele af det høje tings medlemmer.

Jeg tror ikke, det kan være den højtærede undervisningsministers virkelige mening, at man nu skal bidrage til at undergrave den forfatning, som de demokratiske partier her i fællesskab for få år siden søgte gennemført. Dette var noget for os alle vigtigt. Jeg tror, det vil være meget farligt, hvis man — foruden at man har udelukket alle skattelove og den slags fra folkeafstemning — vil sige, at når 9 af 17 medlemmer i finansudvalget plus ministeren skønner, at en bevilling bør gennemføres, skal vi give afkald på alle de rettigheder, der følger med, at sagen behandles i det høje ting. Det vil være en meget farlig praksis at stadfæste. Jeg synes derfor, at det er en meget betænkelig situation, vi befinder os i. Det ærede medlem hr. Per Hækkerup har stillet et dagsordensforslag, som efter min opfattelse er farligt for folkestyret, og jeg opfordrer det ærede medlem hr. Per Hækkerup og de partier, som han for tiden så energisk samarbejder med, til, inden dagsordensforslaget kommer til afstemning, at overveje, om det ikke var rimeligt, at han fandt en anden formulering af sit dagsordensforslag. Jeg tror, at det, man her er inde på, er farligt, og jeg tror, det er helt forkert og i strid med de synspunkter, der ligger bag den grundlov, vi vedtog for få år siden.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Jeg må stadig fastholde, at om det saglige er i store træk alle partier enige. Alle partier har stemt for bevillingen til Århus; de to oppositionspartier har ikke stemt imod bevillingerne til de to institu-

tioner i København. Om det saglige er partierne enige; jeg siger ikke, de er enige om enkelthederne, men disse kan drøftes for hvert år, efterhånden som tingene skrider frem. Dette er udgangspunktet for, at jeg finder det forsvarligt at gennemføre de bevillinger, der her er tale om, på det grundlag, hvorpå det er sket. Det er ingen ny praksis, der her indledes; jeg har fulgt en fremgangsmåde, som er fulgt af skiftende regeringer gennem al den tid, vi har haft et parlamentarisk styre, også regeringer, hvor venstre og de konservative har haft ledelsen. Der er ikke tale om nogen ny praksis; jeg har fulgt den samme vej, som tidligere er fulgt. Når det skal afgøres, om en sag skal føres frem i lovforslags form, eller om den kan ordnes gennem bevilling — bevilling, som altså forudsætter, at spørgsmålet er drøftet i partierne, så et flertal i folketinget har givet sin tilslutning — må naturligvis i første instans den pågældende minister skønne, om det er nødvendigt og rigtigt at fremsætte et lovforslag; men dernæst må det under behandlingen i finansudvalget, hvor partierne er repræsenteret, klares, om der er vægtige grunde for, at der skal lovgives i den specielle sag.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen indrømmede jo, at man ikke kan opstille ganske bestemte regler og sige, at bevillinger af den og den karakter skal gennemføres ved særlig lov, bevillinger af samme størrelse kan man nemlig måske ved anden lejlighed anse det for nødvendigt at gennemføre uden særlig lov. Det ærede medlem erkender altså, at herom kan der ikke siges noget ganske konkret eller fast. Er der så anden mulighed end den, vi hidtil har fulgt: at en minister i første omgang skønner, om der er grundlag for fremsættelse af lovforslag? Skønner han, at der ikke er det, går han til finansudvalget; hvis der dér rejses saglige indvendinger imod fremgangsmåden, vil ministeren naturligvis tage hensyn dertil. Men der kan være tale

[Undervisningsministeren.]

om hastesager — således som i dette tilfælde, hvor finansudvalget har haft god tid til at overveje spørgsmålet, for den ene sags vedkommende næsten et halvt år, uden at man har givet svar — der kan være hastesager, hvor det er nødvendigt, at man handler, som jeg har gjort her.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forespørgerne (Henry Christensen): Jeg vil gerne spørge den højtærede undervisningsminister, hvor i forfatningen det står, at den omstændighed, at der er tale om en hastesag, kan give grundlag for, at man går ud over grundlovens § 46. Jeg vil gerne understrege, at det, vi diskuterer i øjeblikket, er det spørgsmål: hvilke udgifter kan regeringen få gennemført på forventet efterbevilling, altså uden at der foregår nogen behandling i det høje ting, uden at der gennemføres nogen lov, sådan som grundloven siger at det skal ske? Det er det, der er problemet; det er det, vi diskuterer i dag. Det, der må være det afgørende — det er det, jeg har hævdet i dag — er sagens karakter; det er det centrale. Afgørelsen kan ikke bero på den højtærede ministers skøn, og det kan heller ikke være et tilfældigt flertal i finansudvalget, der skal træffe afgørelsen.

Den højtærede minister siger, at der er jo ikke uenighed om det saglige. Det er der måske ikke, det ved vi ikke noget om, det har jeg givet til kende her i dag. Men der er afgørende uenighed om det principielle, og det må vel for den højtærede minister — og måske netop for den nuværende højtærede undervisningsminister — spille en meget stor rolle. Den højtærede minister siger igen, at man følger en gammel praksis. Jeg har begrundet tidligere i dag, hvorfor det er så vigtigt, at man med hensyn til de rettigheder, som den nye forfatning sikrer mindretal, forsøger at skabe klarere retningslinjer og måske også i visse tilfælde en ændret praksis, og de grunde, jeg har angivet derfor, har ikke været anfægtet fra nogen side. Jeg tror derfor virkelig, at den højtærede undervisningsminister skulle tænke på Hørups ord: „Ingen over og ingen ved siden af folketinget“ — og det er det samlede folketing, det her drejer sig om.

(Kort bemærkning).

Alfred Jensen: Den højtærede undervisningsminister siger den ene gang efter den anden, at i princippet er vi enige. Hvis vi var enige i princippet, var der jo ingen grund til stor debat her, så måtte vi bare se at få praksis ændret. Men debatten føres jo, fordi vi ikke er enige i princippet, fordi der er den store forskel i opfattelserne af, hvilke sager man kan tillade sig at få gennemført i finansudvalget, uden at de føres frem i salen. Jeg har adskillige gange gjort opmærksom på, at vi mener, at pengene bør bevilges her i salen — ikke i finansudvalget — inden de bruges; det er det, der er udgangspunktet for mit indlæg i debatten og ligeledes for det dagsordensforslag, jeg har stillet. Dette forslag siger faktisk, at vi ønsker, at alle sager, der kan udformes i lovforslags form, også bør udformes således og derefter forelægges i tinget; derudover skulle der praktisk taget ikke være andet tilbage end efterbevillingssager, som vi for øvrigt også mener bør føres frem i tinget. Men altså, der må søges lovhjælp, vi må have en debat om sagerne, så vi undgår afgørelserne bag de lukkede døre i finansudvalget. Det var på dette punkt, man havde det store problem i 1953. Ønsker man at komme bort fra denne praksis, kan det ikke klares med det dagsordensforslag, som er stillet af forespørgerne, så må man gå videre og stemme for det dagsordensforslag, vi har stillet.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Det ærede medlem hr. Henry Christensen erkender, at der ikke i grundloven eller andre steder kan angives en ganske bestemt fremgangsmåde; fremgangsmåden må afgøres i det enkelte tilfælde. Når vi er nået så langt og vi derefter er enige om, at der ikke er stort at indvende imod det saglige i de forslag, vi vil gennemføre — de har været igennem en indgående oplysende drøftelse i partierne; det vil sige, at folketingets medlemmer, fraregnet en ganske lille gruppe, er fuldt orienteret om, hvad det drejer sig om — og når vi sagligt set er enige, så vil jeg ikke tro, det ærede medlem vil sige, at vi skulle undlade disse byggerier. Derfor tror jeg, det ærede medlem har pustet denne sag op til noget langt større, end den er værd.

[Undervisningsministeren.]

Jeg har som sagt fulgt en praksis. Nu siger det ærede medlem, at vi måske skal ændre denne praksis. Ja vel, det kunne vi tale om på et mere sagligt grundlag end det, der er lagt op til her i dag. Jeg har kun villet fastslå, at det vil være umuligt — hvad det ærede medlem også giver mig ret i — at give ganske bestemte direktiver for, i hvilke tilfælde der skal være lovgivning, og i hvilke tilfælde en sag skal kunne gennemføres ved bevilling.

Det ærede medlem anfører Hørup; jeg tror, det ærede medlem skal tænke på, at når Hørup sagde folketinget, regnede han med folketingets flertal, naturligvis. Det ærede medlem behøver ikke at belære mig eller regeringen om det hensyn, vi skylder folketinget. Vi vil gøre, hvad vi kan, for at få et samarbejde i stand, der tager hensyn til oppositionspartiernes ønsker og synspunkter på alle områder. Det er vi lydhøre over for. Jeg tror imidlertid ikke, det fremmer sagen at tage det på den måde, som det ærede medlem har gjort det i dag.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forespørgerne (Henry Christensen): Den højtærede undervisningsminister mente, at dette spørgsmål kunne vi have drøftet, hvis det havde drejet sig om et mere sagligt grundlag. Jeg ved ikke, hvad den højtærede undervisningsminister mener med det. Det må være helt saglig korrekt, sådan som oppositionen har optrådt her.

Når den højtærede undervisningsminister nu taler om, at det er jo folketingets flertal og så videre, ja, så forudsætter den højtærede undervisningsminister, at det vil være sådan ved hver eneste bevilling, at en halv stemmes eller en stemmes flertal i finansudvalget også præcis dækker et flertal i det høje ting. Det ved vi for det første ikke, og det, der for mig dernæst er afgørende at anføre, er, at jeg tror, det ville være rigtigt og forstandigt og være udtryk for en imødekommenhed over for oppositionen, om regeringen ville anlægge det synspunkt ikke mindst i en sag som den pågældende at sammenkæde dels de bestemmelser, der står i grundloven om, at der skal være en lovhjemmel for bevillinger,

dels de bestemmelser, der står om, hvilke rettigheder et mindretal på en tredjedel af det høje tings medlemmer har.

Når det virkelig er således, at repræsentanter for mere end en tredjedel af det høje tings medlemmer giver udtryk for, at de finder, at man her går videre, end grundloven og den praksis, der må følge grundlovens ord, berettiger til, tror jeg, at regeringen handlede mere i overensstemmelse med forfatningens ånd og mere i samarbejdets hensigt, hvis man fulgte opfordringen til at lade sådanne bevillinger afgøre på et egentligt lovgrundlag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag om overgang til næste sag på dagsordenen af Per Hækkerup, Lannung og Niels Andersen (se sp. 1036)

vedtoges med 83 stemmer mod 54; 6 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Hermed bortfaldt det af *Henry Christensen* og *Thestrup* samt det af *Alfred Jensen* stillede forslag om overgang til næste sag på dagsordenen (se sp. 1033 og 1044).

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag.

Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om patenter og forslag til lov om ophævelse af krigs- og besættelsestidens midlertidige patentlovgivning har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag.

Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om adgang til konvertering af bunden opsparing for personer for skatteåret 1951-52 har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag.

Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde holdes i morgen, torsdag den 27. november, kl. 13 med følgende dagsorden:

[Formanden.]

- 1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om skattefri afskrivninger i boligbyggeriet [af Paabøl m. fl.].

- 2) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning angående folketingets ombudsmands beretning for året 1957.

- 3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om fiskeri i Flensborg inderfjord.

- 4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ophævelse af lov om ændring i lov om afgift af spiritus, vin og øl [af Aksel Larsen m. fl.].

- 5) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ophævelse af lov om forhøjelse af tobaksafgifter [af Aksel Larsen m. fl.].

- 6) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om ændring i lov om forbrugsbegrænsende foranstaltninger [af Aksel Larsen m. fl.].

Mødet hævet kl. 19¹⁰.

21. møde.

Torsdag den 27. november kl. 13.

Formanden: Indfødsretsudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om indfødsrets meddelelse m. v. Eksemplarer vil senere blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om skattefri afskrivninger i boligbyggeriet [af Paabøl m. fl.].

Valgt blev: *Holger Eriksen, Poul Hansen* (Svendborg), *Carl P. Jensen, Hans R. Knudsen, Mørk, Viola Nørlov, P. A. Rasmussen, Axel Sørensen, Niels Andersen, Paabøl, N. Chr. Christensen, Thorkil Kristensen, Kryger, Lorentzen, Thestrup, Adolph Sørensen* og *Erna Sørensen*.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning angående folketingets ombudsmands beretning for året 1957.

(Ombudsmandsudvalgets betænkning med tilhørende forslag til folketingsbeslutning findes i tillæg B. sp. 13).

Sagen sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Forslag til folketingsbeslutning, sålydende:
„Folketinget tager folketingets ombudsmands beretning for året 1957 til efterretning“,
vedtoges uden afstemning.

Sagens overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om fiskeri i Flensborg inderfjord.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1203, fremsættelsen i tidenden sp. 837).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Gorrsen: Da det foreliggende forslag til lov om fiskeri i Flensborg inderfjord tilsigter at føre de i overenskomsten af 29. maj d. å. mellem Danmark og Forbundsrepublikken Tyskland indeholdte bestemmelser ud i livet, kan jeg på mit partis vegne anbefale lovforslaget til uforandret og hurtigt vedtagelse her i tinget.

Den nævnte overenskomst ændrer intet i de i den ældre fulgte hovedprincipper og almindelige bestemmelser, hvorfor den sted-